

Bairn. 338

AIREAMH XXIV.

Pris Trí Sgillinn'.

FEAR-TATHAICH NAM BEANN.

AN CEUD MHIOS, 1850.

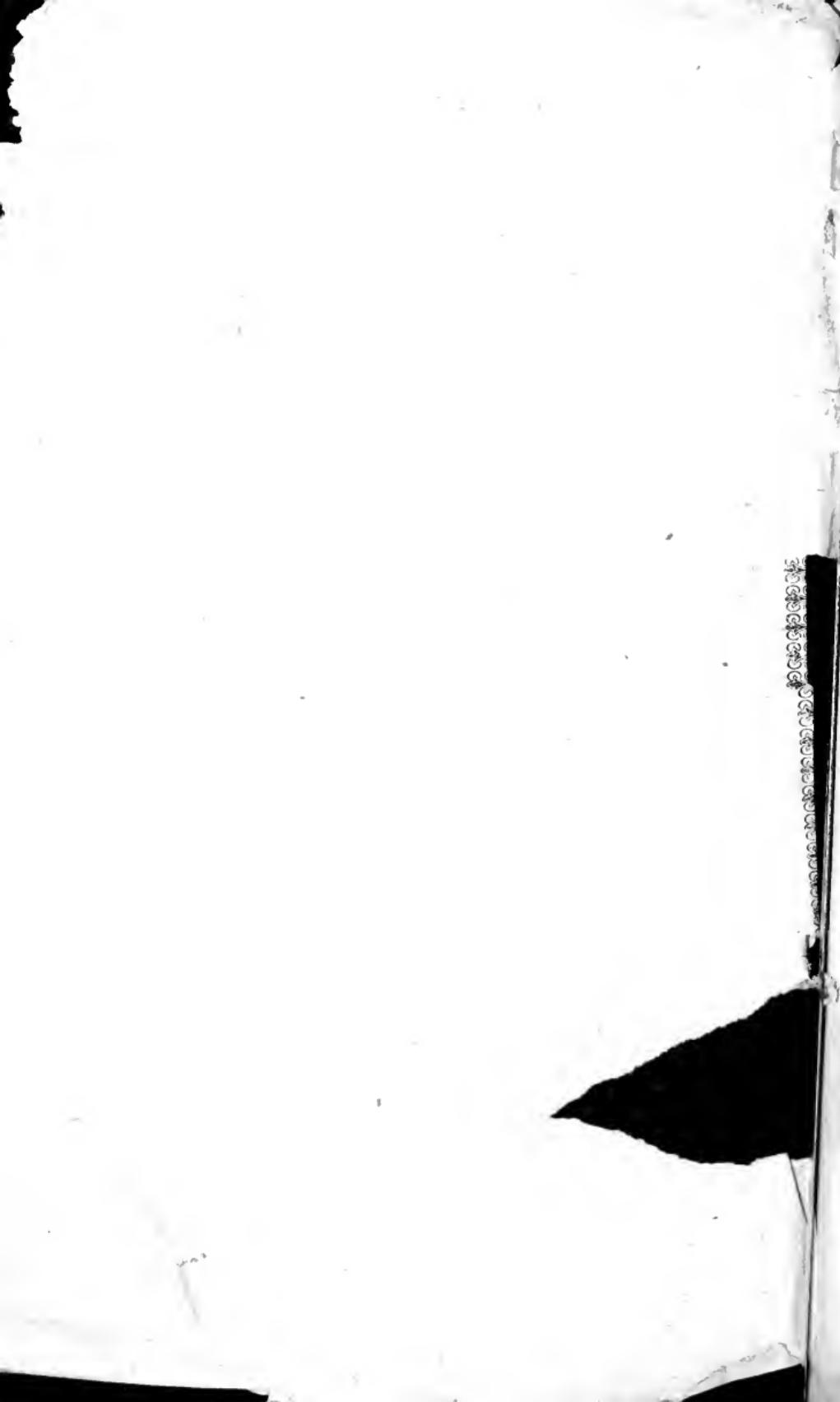
"Gràdhainichidh tu an Tighearna do Dhia lè d' uile chridhe, agus do choimhairsnach mar thu fèin,"

a.
gu'n a
gu'm biodh
nis air a turas do
O'n cheud là anns

~~ED~~ BY PATON & RITCHIE,
f'rac i 'leithid
òl 'us cr^s 3 HANOVER STREET, EDINBURGH.

MDCCL.

WILLIAM GILCHRIST, Printer, 145 Argyll Street, Glasgow.

'Gràdhachadh tu an Tighearna do Dhia, le d' uile chridhe, agus do choimhearsnach mar thu fèin.'

FEAR-TATHAICH NAM BEANN.

AIR. XXIV.] AN CEUD MIOS, 1850. [R'A REIC AIR SON
TRI SCILLINN

CONTENTS :—I. The departure of the Old Year, page 727. II. On the eternal condition of those dying in Infancy, page 731. III. "Hitherto hath the Lord helped us," or a Tale of Highland Destitution, page 736. IV. A Letter to the Editor on the Education of Children, page 741. V. The Arctic Expedition, page 746. VI. Emigration to Port Natal, page 750. VII. Gaelic Proverbs, (continued), page 752. VIII. Public News ;—Austria and Hungary—the Settlers at Cape Town and the Convicts—Death of the Queen Dowager—Markets, &c., pages, 754—58.

I.

TRIALL NA SEANA BHLIADHNA O'N T-SAOGHAL.

AIR oidhche àraidh an uair a bha an t-seana bhliadhna a' tighiu gu erich thug i fainear le mòr bhròn gu'n robh gach sean agus òg, gach lag agus làdir, a' feitheamh mì-fhoighidneach na h-uaire anns an tilgeadh i an deò. Shaoil an t-seana mhàthair bhochd gu'n d'rinn i a dleas'nas ris gach aon; agus bha i ann am beachd gu'm biodh muinntir na dùthcha fo mbulad a chionn gu'n robh i nis air a turas do thir na dì-chuimhn'. Ach bha i air a mealladh. O'n cheud là anns an d' thainig i dh' ionnsuidh an t-saoghal cha'n fhac i 'leithid a dh' àbhachdas agus a dh' fhearas-chuideachd—bha òl 'us ceòl 'us danns' ann—gach duine ri gàirdeachas a chionn gu'n robh i ga'm fagail. An uair a thug i so fainear chuir e triob-laid mhòr oirre—thionndaidh i 'culthaobh ris gach neach a bha mu'n cuairt d'i, agus labhair i gu fann anns na briathran a leanas.—

"B' fhearr leam nach tainig mi riamh a dh' ionnsuidh an t-saoghal—*a'* faicinn agus *a'* cluaintinn, air leaba mo bhàis, na muinntir sin air an do chuir mi co liutha comain, ri urrad ghairdeachais air son mi bhi ga'm fagail. Bu mhiodalach, briathrach iad an uair a thainig mi 'n am measg air tùs—gach aon 's an tìr ga'm fhàilteachadh le furan. Is beag a shaoil mi gu'm fagainn an an saoghal ag eisdeachd ri mire, 's ri sùigradh, agus ri rannan de dh' òrain dìomhain. Cha 'n 'eil de shòlas agam air an oidhche nochd, air leaba mo bhàis, ach co fada 's is fiosrach mi gu'n do rinn mi mo dhleas'nas ris gach neach mar a b'fhearr a dh'fheud mi. Cha tug mi gealladh sam bith seachad nach do choimh-gheall mi: agus tha mi a' smaoineachadh gu'n robh mi co toirbheartach, agus co bàigheil 's a bha iadsan a thainig romham.

"Rinn mo dhà dhuine dhéug chloinne nach maireann na bha 'nan comes air son maith na dùthcha. Gun teagamh sam bith bha mo cheud-ghin (*January*) car beag fionnuar 'na nàdur; ach ged a bha, is iomad oidhche chridheil a chuir iad seachad 'na chuideachd.

"Ged a bha 'm *Màrt* tioram, greannach, bu mhaith gu feum e. Thug e gach cothrom dhoibh gu deasachadh air son na bha rompa; agus iadsan a rinn dìmeas air, agus nach do ghabh an cothrom 'na àm bha aithreachas ni bu leòir orra an uair a bha e tuille is ana-moch.

"Na dhéigh-san rugadh a chaileag àluinn sin, Mèigh. Is iomad déur a shil i an déigh a bràthar. Cha robh latha d'a beatha nach d' uisgich i am fearann 's am fonn a chaidh ullachadh an uair a bha esan beò. Chuir i dath uaine air gach slios agus raon: 's cha robh i latha riamh gun fliamh ghàire, ged bu tric an t-snithe air a gruaidhean.

"Na déigh-se thainig a piuthar (*June*) a bha ro mhaisceach, baoisgeil, le crùn de fhlùraichean air a ceann. B'ioma ògananach tapaidh a dh' iarr a làmh, agus leis am bu mhiannu suishe leatha air chùl gaoithe 's air eudan gréine.

"Bha a piuthar a b' òige (*July*) car coltach rithe 'na cruth 's na nàdur. Bha a h-anail co cùbhraidih ri gaoth a' ghàraidh. Bu tric a shuidh gach beag 'us mòr, sean 'us òg maille rithe fo dhubbhar nan craobh. Bu mhiniac a choisich iad leatha 'n uair a bha an drùchd air an fhéur. B' àluinn i am béal an anamoich, an uair a bhiodh a h-obair latha seachad, 's a bhiodh an spréidh a' tighin 'hun na buaile. Bha gach aon diubh a' toirt bàrr air a chéile ann an àilleachd; ged a bha iad uile, mo chreach! co diombuan.

"Ach saoil an do dhì-chuimhnich iad esan (*am Foghar'*) a thainig luchdaichte leis gach seòrsa meas, agus lòin. Is ioma teagh-lach a rinn e ait, agus sabhal a rinn e "lionadh. Ach ciod a bhuil a rinn mòran a tha an nochd ri urrad aigheir de gach cothrom a fhuair iad air son an cor féin a chur 'am feobhas?

"Chuir mi an eachdamh cui'd de m' ùine air leth air son fois, sòmhcheair, agus fòghlum féumail a thoirt dhoibh." Air dh'i so a ràdh thainig reachd 'na muineal—shil a deòir gu dlùth air a

LIBRARY
30 MY
ANNUAL
1958

gruaidhean preasach. Co luath 's a fhuair i faochadh, thubhairt i:—"O! mo Shàbaidean Naomha—na gibhteann a bu luachmhoire a bha agam, agus a bu luachmhoire a chaidh a bhuleachadh air clann nan daoine! Ach gidheadh tha mòran tuille de bhròn no de chorruich orm air son nan eiontach truagh ud a tha ri urrad othail mu'm leabaidh bhàis. Rinn iad tuille croin dhoibh féin na rinn iad domhsa. Tha mòran de na h-amadain ud a thug gach oidharp a bha 'n'an comas air mo mhaoin a mhealladh uam; ach mo tbruaigne! ghlaicadh iad féin anns an lòn a leag iad air son mise 'ribeadh. Cha robh de lethsgeul aca ach nach b'urrainn iad nì sam bith a dheanamh a chionn gu'n robh iad air an ceangal le LEISG. Shuidheadh iad so fad an là earraich dh'fleuch am faigheadh iad fàth air beagan de m' mhaoin a mhealladh uam.

"Thug cuid eile oidheirp air mo spùinneadh, agus eadhoin air mo mharbhadh. Gha robh de lethsgeul aca so ach gu'n robh iad 'n'an CODAL. Cha'n e mhàin gu'n robh iad gun mhaith, gun stà fad fuachd a' gheamhraidh, ach a' chearta co beag maith anns a' nhaduinn shamhraidh: agus tha 'bhlàth, 'sa bhuil air euid diuqbh an diugh.

"Thug mòran oidharp air mo chràdh le RIOMHADH agus le SPÒRS. Bha iad so ro fhealcta; oir bha iad a' gabhail orra gu'n robh mòr spéis aca dhiom, an uair a bha iad 'n'an tur naimhdean domh. Bha mòran diuqbh glan a mach ach salach a stigh. Thug na h-urrad mòran de m' stòras air falbh le ana-caitheadh, agus le sògh; ach phàigh iad daor gu ledòir air a shon.

"Bha cuid eile thug oidharp ghràineil air mo bhàthadh; ach mo thruaigne! thug iad iad féin gu trioblaid agus gu cràdh anns an oidharp. Is ioma aon de na crèutairaan truagh ud a chunnaic mi ni b' ilse na ainmhidhean na mach'rach, agus ni b'oillteile na uile-bheisdean a' chuain. An cùll 's an toinnisg air an tréigsinn—cainnt shalach agus mionnan an aon uirigleadh a bha aca. Agus cluinn iad air an oidhch' an nochd—ri òl's ri aighear—a' cruinn-eachadh a dh'fhàilteachadh na bana-choigrich a tha 'tighin 'am àite-sa 'an ùine ghoirid. Is beag fios a th'aice cò a caraid. An ceann beagan làithean chì i nach iadsan is airde glaodh, agus is mothà othail is dilse dh'i. Tha e uile choltach gu m bi aithreachas air gu leòir dhiubh, an uair a bhios mis'an tir na dì-chuimhn', air son mar a ghnàthaich iad mi. Chomharlichinn dhoibh gun an ùine 'chaiteamh a' sodal rithise a tha 'tighin 'am dhéigh: oir co cinnteach 's a tha mis'an nochd air mo leabaidh-bhàis, bheir esan a thug dhomh mo bhith gu eunntas iad air son mar a bhuin iad rium. Tha mi'n dòchas gu'n gnàthaich iad ise a tha 'tighin 'am àite nas fearr na ghnàthaich iad mise. Tha fios agam gu'n toir iad iomadh gealladh dh'ise co maith 's a thug iad dhomhsa 'an làithean m' òige: ach cumadh iad air chuimhne, gur 'fearr aon oidharp le dichioll, na dusan gealladh gun choimh-ghealladh."

Air dh'i so a rádh dh'fhas i ro làg—dh'fhàilnich a fradhare—chainig gleadhran a' bhàis na muineal. Thug i oidharp air labh-

airt, ach bha a guth ro fhann, agus cha tuigteadh aon fhocal a thubhairt i le gleadhraich na muinnir sin a bha ri othail, agus ri iolach a chionn gu a robh i ga'm fagail. Bhual an t-uaireadar mòr le 'chlag fuaimneach dà uair dhéug co luath 's a bha 'na chomas, dh'fheuch an tionndadh iad an aire ri'm bana-charaid dhileas a bha 'nis a' toirt suas an deò; ach cha bu mhòr dhiubh a ghabh suim air bith dh'i aig a crich!

Cha bu luithe a thilg an t-seana Bhliadhna an deò na thainig a' Bhliadhna' ùr na h-àite. Bha ise sunndach, aighearach; agus cha b' iognadh ged a bha: oir bu mhòr an fhaoilte 'rinneadh rithe. Cha robh crubach no bacach 's an dùthaich nach d'éirich air a chorraspid co luath 's a thainig i dlùth. Cha robh tigh anns nach robh botal a' feitheamh oirre, agus cha robh botal aig nach robh *glug, glug* ag òl air a sláinte. Bha sean 'us òg, bochd 'us beairteach, uil' a' guidhe "Bliadhna mhaith Ur" do aon a chéile.

Bha so uile glé ghealtannach; ach bha mòran diubhsan a bu chridheile furan 's a' mhaduinn air bheag suim de'n "Bhliadhna mhaith Uir" aig tighin an anamoich. Bha iad gun chùram, gun suini, gun túr, gun uiothachadh, gun chomas gluasaid cois no làimhe leis a' MHISG. Chunnaic sinn a' "Bhliadhna Ur" a' toirt sùl' amharusaich, iomagaiueorr; agus chuala sinn i ag rádh ann an guth ional, "Tha eagal orm nach dean iad sud *maith* dhoibh fèin no dhomhsa. Cha do shaoil mi 's a' mhaduinn gu'm biodh iad co luath 'n an aobhar näire."

Dh'fhàg sinn ann am marbh-shuain throm na druaip iad. Cha'n fhaca sinn uaith sin iad; ach 's cinnteach leinn nach bi an dùsgadh milis; agus is eagal leinn nach Bliadhna mhaith ùr—ach bliadhna ro dhona truagh a tha f'an comhair-san.

'N uair a bha sinn direach a' gabhail mu thàmh chuala sinn ceòl ro thiamhaidh, mhilis a' tighin oirnn air oiteig na h-oidhche à talla bha dlùth dhuinn. Dh'ëisd sinn gu furachar agus chuala sinn gu soilleir na ranuan a leanas.—

"O ! gur mi tha fo smuairein,
Agus m' intinn air g' uasad le bròn ;
Le bhi 'faicinn m' an euairt domh
Mòran pheacach a' gluasad 's a' cheò :
Tha iad aotrom 'us luaineach—
Tha iad 'greasad gun smaoineach 'san ròd,
'Bheir gu dòruinn bith-bhuan iad,
Far nach cluinn iad guth suaimhneach no ceòl.

"Tha na cleachduinnean gràineil,
'Us na mearachdan b' àbhaist gach uair,
Air an leanachd le càileachd,
'S iad comh-ionnan ri nàdur an t-sluaigne:
Cha drùigh teagasc a' Bhlobnill
Air an aigne, tha 'n intinn eo cruaidh,
Is gur diomhain bhi 'strì riu.
Mar tig Spiorad na firinn a nuas.

"Tha euid a' briseadh na Sàbaid,
'Us euid eile a' sàsach' am miann;

Dream ri miounaibh le h-àrdan,
 'Us gu bréagan tha àireamh a' fiar';
 Cuid ri gaduidheachd thràilleil,
 'Us do'n mhiisge tha pàirt dhiubh a' strìochd',
 'S cha 'n eil aon de na h àith'ntibh.
 Nach eil iad 'saltairt fo'n sàiltibh gach ial.

" 'Us aig toiseach na bliadhna
 Cha 'n ion-mholta, 's cha chiatach a'm shùil;
 A bhi 'faicinn nan riagh'lean,
 'Tha mar reachdaibh o'n diabhol 's an dùth'eh;
 Theid na h-òigfhir gu h-iomain,
 Chum 's gu'm fògair iad bioran nach fiù;
 'S e fuil a dhòrtadh, gu minic,
 'Chuireas 'ghòraich 's an ionmairt air chùil.

" Ann an duibhre an anamoich,
 Ged bhiodh uisge ro gharbh ann 'us ceò,
 'Chumadh daoine o'n t-searmoin,
 Do nach gaolach bhi 'leanmhuium na cò:r,
 Theid gu sunndach do'n talla,
 Far an eluinn iad mòr chaitheam 'us ceòl,
 'S bheir an oidhche 'n an caithris,
 Gun bhi claoidechte le cadal gu lò.

" O! a dhaoine neo-chiallach,
 C' uim' eo a strom, mhi-rianail gach lò,
 'Toirt ur culthaobh ri Criosda,
 Agus 'rònach bhi 'riarach' na feòl?
 'Bheir am bàs sibh gu strìochdad,
 'S theid ur càradh gle 'iosal fo'n fhòid;
 'S theid an t-anam mi-dhiadhaidh
 Fhuadach dhachaidh gu prìosan a bhròin !

" Cha 'n e masladh no tamait
 A tha agam 's an Dàn so 'am rùn;
 'S ann an caoimhneas 's an càirdeas
 'Tha mi 'labhairt e o dàn' ri m' luchd-dù'ch'.
 Dh' fheuch an teicheadh iad tràthail
 O an cleachduinnibh gràineil nach fhiù;
 Agus gabhail ri slàinte,
 Mu'n teid geata nan gràs orra dhùn'."

D. Mc F.

II.

MU CHOR NAOIDHEINEAN AN DEIGH A' BHÀIS.

CIOD e cor an àireimh mhòir de'n chinne-daonna a tha air an gairm air falbh ann an tùs an òige—mu'n urrainn iad dealachadh a chur eadar am maith, agus an t-ole—ris na naoidheinean sin a tha mhàin a' fosgladh an sùl air an t-saoghal so gu cead deireannach a ghabhail de 'aoibhneis 'us de 'thrioblaidhean faoin? Is iomad athair brònach 'us màthair dhéurach a tha 'feòraich na ceisde so le mòr iomaguin an uair a tha, theagamh, an ceud-ghin air a ghrad ghearradh as—an uair a tha aighear an sùl air fholach uatha ann an dubh dhorachadas na h-uaighe. Agus a bhàrr air párontan a tha 'caoidh an cloinue tha gach duine anns a bheil tuigse no

smaoin—gu h-àraidh gach duine aig a bheil a' bheag a shuim mu rioghachd Chriosd—deònach air fios a bhi aige ciod a tha 'tighin ris na miltean do-àireamh sin a tha 'fagail an t-saoghal ann an leanabas. Tha paitl dara leth a chinne-daonna gu léir air an gearradh as ann an làithean na h-òige, mu'm bheil iad a' tighin gu h-uirbhidheachd, no gu àite dhaoine. Nach mòr a' cheisid matà, am bheil iad so gu leir ri bhi 'fulang a' bhàis shiorruith amhul a tha iad a' fulang a bhàis aimsireil, no'n bheil iad air an deanadh 'nan eloinn do Dhia trìd Iosa Chriosd, agus a' mealtuinn na beatha shubhainn?

Cha 'n eil sinn a' gabhail os làimh a' cheist so a làn shocraichadh—freagairt dhearblita nach urrainnear cur na h-aghaidh a thoirt oirre air aon taobh. Ach cuiridh sinn fa chomhair ar luchd-léughaidh na nithean sin a tha 'toirt oirnn féin deadh dhèchas altrum a taobh cor siorruith nan naoidheinean a tha air an gearradh as leis a' bhàs.

Tha e soilleir gu bheil naoidheinean a' toirt a steach do'n t-saoghal nàduir thruaillidh, aingidh—nàduir a tha mar so air a dhruideadh a mach o làthaireachd an Dé naoimh; agus a tha fo dhíeadh.—“An nì sin a tha air a bhréith o'n fheòil is feòil e.”—Eòin iii. 6. “Féuch ann an éuceart dhealbhadh mi, agus ann am peacadh ghabh mo mhàthar mi 'na broinn.”—Salm li. 5. Agus tha 'n fhìrinn chéudna air a leigeil ris dhuinn ann an òrdugh an Timchioll-ghearradh o shean, agus a' Bhaistidh 's an Eaglais Chriosduidh. Oir c'arson a bha leanabh air a thimhchioll-ghearradh, no air a bhaisteadh mur robh féum aige air glanadh? Tha naoidheinean mar so neò-ghlan; agus ma tha iad ri bhi air an sàbhaladh 's ann trìd na fireantachd sin a dh'oirbriheadh a mach le Chriosd, agus tre ath-ghineamhuinn an Spioraid: oir cha'n eil ainm eile air a thoirt fo néamh tre 'n urrainn neach a bhi air a thèarnadh ach ainm Chriosda. “Ach cha chomasach do naoidheinean creidsinn 'na ainm-san, no gabhail air dhòigh air bith ris an fhìrinnu a tha a' naomhachadh. Cia mar matà is urrainn dhoibhsan a bhi air an saoradh tre Chriosd?” 'Se so matà réusonachadh sònruichte a chuala sinn acasan a tha 'gleidheil a mach nach 'eil naoidheinean air an sàbhaladh. Ach cha réusonachadh e aig a bheil mòran stéigh, no gruinnd ma bheachdaicheas sinn air. Cha'n eil naoidheinean comasach air an fhìrinn a chreidsinn—air gabhail rithe no air a diùltadh. Cha'n eil iad comasach air a tuig-sinn 's a bheag no 's a mhòr; agus uime so cha 'n urrainn gu'm bi iadsan air an agairt air son am mì-chreidimh; a chionn tha Dia a' gabhail ri neach a réir an nì a tha aige, agus cha'n aun a réir an nì nach 'eil aige.

A rithis cha urrainn iad a bhi air an naomhachadh tre 'n fhìrinn, a chionn nach 'eil iad comasach air an fhìrinn a thuigsinn. Ach gu cinnteach feudaidh an Spiorad sin a tha Uile-chumbachdach—a tha comasach air oibreachadh gun mheadhonan eo maith agus tré mheadhonan an anaman-san a naomhachadh air dhòighean eile—as eugais na firinn.

Tha mearachd mòr agus tur anns an réusonachadh ud mn'm bheil sinn a' labhairt, agus 'se so e:—gu bheil e a' càradh ri naoidheinean nithe nach 'eil an Sgriobtur a' labhairt umpa-san idir; ach a mhàin mu'n fheadhain sin a thainig gu tuigse—gu bliadhnaichan, agus gu céill. Tha creidimh agus ùmbalachd na fìriun air an iarraidh orrasan a thàinig gu tomhas aois' agus réusain—aig a bheil buaidhean agus aignidhean freagarrach air son drùghadh a bhi air a dheanamh orra leis an fhìriun ann an làimh an Spioraid; ach 's ann orrasan a mhàin. Agus tha sinn a' deanamh dh'e nach 'eil na nithean ud a' eur soluis air bith air eor naoidheinean—nach buin iad idir dhoibh.

Theid sinn a nis air ar n-aghaidh céum eile, agus their sinn gu bheil e coltach o'n dòigh anns an do dhlùth-cheangail Dia fein clann ri'n aithrichean—àl ri h àl; agus eadhoin linn ri linn de'n chinn-daonna o thoiseach an t-saoghal gu'm feud cor siorruth naoidheinean a bhi aon an tomhas mòr air fhilleadh a steach ann an cor am pàrantan, eadhoin mar a chì sinn gu bheil an cor aimsireil.

Cha'n 'eil sinn ag ràdh uime so ach gu bheil a' chùis coltach. Ach seallamaid air an dà Chùmhanta mhòr a rinn Dia ris a' chinne-daonna—Cumhnant nan gnìomh ri Adhamh, agus Cnmhant nan gràs ris an Tighearn Iosa Criod; agus gheibh sinn tuille soluis air a' chùis. Sheas Adhamh, cha'n ann a mhàin air a shon féin ach air son a shliochd—air son a shliochd uile—òg agus sean—beag agus mòr—agus tha na h-nile d'a shliochd—eadhoin an leanaban maoth nach d' riun maith no olc a' fulang air son tuiteam Ahaimh co luath agus a tha e 'tighin a stigh do'n t-saoghal dhùbhach, dhéurach so. Air an làimh eile, sheas Criod, cha'n ann a mhàin air a shon féin, ach air son nan uile a thug Dia dha. Agus cha'n fhaic sinn c'arson nach 'eil e co comasach, 's co coltach gu'm biodh naoidheinean a' tarruing bheannachdan o'n dara Adhamh, agus gu'm biodh iad a' tarruing truaighe o'n cheud Adhamh—gu'm biodh iad air an saoradh leis an dara Ceann-cùmhaint, 's gum biodh iad air an diteadh leis a' cheud Cheann-chùmhaint. Cha'n ann air an gnàthachadh féin, ach air gnàthachadh an fhir-ionaid—an urrais—a tha Dia a' sealtuinn ann an aona chùis dhiubh so; agus uime sin tha e chearta co furasda chreidsinn 's a thuigsinn gu'm faigh iad beatha o'n dara fear-ionaid, agus a tha e gu bheil iad a' tarruing bàis o'n cheud flear.

Theireamaid nas faide fhathasd. Dh'áithn Dia féin naoidheinean a bhi air an gabhail a steach d'a Eaglais fo'n t-seann-Tiomnadh tré òrdugh an Timchioll-ghearraidh. Nach 'eil so a' ciallachadh gu'm feudadh iad na beannachdan sin a shealbhachadh air an robh an t-òrdugh ud 'na shamhladh—gu'm faodadh iad a bhi air an ath-ghineamhuinn, agus mar so a bhi air an sàbhaladh? Tha dearbh chinnt aguinn gu bheil so air a chur an céill gu soill-eir leis an Timchioll-ghearraidh, agus gu'm biodh e'an aghaidh gach beachd ceart air firiun Dhé a shaolsino gu'n cuireadh e mar

so *samhladh* no *sgàile* air beannachd fa chomhair a shluagh do nach robh ni riochdail no fior a' co-fhreagairt. Tha 'n nì ceudna air a dheanamh fathasd nas soilleire dhuinn leis a' Bhaisteadh fo'n Tiomnadò Nuadh. Ach a chionn gu bheil àireamh bheag ann a tha 'g àicheadh Baistidh do naoidheinean cha'n abair sinn tuille mu'n bheachd so aig an àm. Is leòir leinn a ràdh—ni nach 'eil duin' air bith ag àicheadh—gu'n d' àithn Dia féin naoidheinean a ghabhail a stigh do'n Eaglais fhaicsinnich; agus mar so gu bheil e ag innseadh dhuinn gu'm feud iad a bhi air an gabhail a stigh do'n Eaglais fhior agus spioradail agus néamhaidh.

An fhad 's a chaidh sinn fathasd cha do dhearbh sinn nì air bith ach gu'm *feud* naoidheinean a bhi air an *tèarnadh*—gu bheil e uile-choltach gu bheil iad air an saoradh: ach cuiridh sinn a nis a sios dearbhadh no dhà, air gu bheil feadhain dhiubh gu cinnteach air an ath-ghineamhùinn—air an naomhachadh—agus mar so air an sàbhhaladh le sláinte shiorruith.

Seallamaid air a' chunntas ro dhrùighteach a tha aguinn (Marc x. 13—16) air cainnt agus gniomh ar Slànuighfhir. "Thug iad d'a ionnsuidh leanabana chum gu'm beanadh e riu"—no *naoidheinean* mar a tha aguinn ann an Lùcas xviii. 15. S' iad clann ro òg a bha ann—*naoidheinean* air an *tabhairt*, air an giulan le'm párrantan. "Thubhaint e, Is an d'an leithidibh a tha rioghachd Dhé. Agus ghlac e 'na uchd iad, agus bheannaich e iad."

A nis gun ghuth a ràdh mu na briathran sin—"Is ann d' an leithidibh sin a tha rioghachd Dhé," ged a dh' fheudtadh mòran a stéigheachadh orra faiceadh maid ciod a rinn e—ghlac e 'na uchd iad, chuir e làmhan orra (Mata xix. 15) agus bheannaich e iad. Cha'n foghainn a ràdh mar a their feadhain, nach ann mar an Slànuighfhear ach a mhàin mar dhuine aig an robh eridhe caomh, teòisneach ri cloinn a rinn e so. Cha'n ann mar dhuine; ach mar dhuine agus mar Dhia—mar *an Criosd*—mar an Slànuighfhear—mar an Tì aig an robh cumhachd agus ùghdaras co maith agus an toil gu beannachdan a bhuiileachadh air clanna nan daoine a rinn e an gniomh a bha ann an so. Agus gu cinnteach tha eridhe cruaidh, agus intinn dhàna aig an duine sin nach faic ann an so dearbhadh air fior ghràdh Chriosd do chloinn—nach aidich an uair a bheannaich e iad gu'n robh iad da rìreadh air am beannachadh leis na tioldhlaean a b' airde, agus a b' fhearr—an uair a chuir esan a làmhan orra gu'n do bhuilich e an Spiorad Naomh' orra.

Tha aguinn ann an so matà naoidheinean a bha air am beannachadh agus air an naomhachadh le Chriosd féin. Ach nas faide na so fathasd. Bha Eoin Baistidh air a liònadh leis an Spiorad Naomh, eadhoin o na rugadh e (Lùcas i. 1b); agus bha Ieremiah mar an ceudna air a chur air leth o bhroinn a mhàthar, Ierem. i. 5. Tha aguinn ann an so cunntas mion agus soilleir—cauntas nach urrainn neach air bith fhiaradh no àicheadh air dà naoidhein a bha air an naomhachadh le Spiorad Dhé. Cha robh a h-aon diubh a' gabhail ris an fhirinn—'s e sin ri toil fhoillsichte Dhé—

oir cha bu chomasach iad air urrad agus eòlas a ghabhail oirre. Cha b'aithne dhoibh am maith o'n olc—no an làmh dheas o'n làimh chli. Gidheadh anns an staid so—anns an inbh' so bha an nàdur air ath-nuadhachadh—air ath-ghinneamhuinn—air na naomhachadh le Spiorad Dhé.

Tha sinn a' faicinn mar so araon o'n t-Seann-Tiomnadh agus o'n Tiomnadh Nuadh gu'm feud naoidheinean a bhi air an naomhachadh—a bhi air an sàbhaladh—seadh, gu'n robh feadhain dhiubh air an sàbhaladh. Cha 'n 'eil ni air bith 'n an cor-san, no ann am frithealadh rioghachd nan gràs a tha 'ga bhacadh so. Agus an uair a smaoinicheadh sinn cia fada an dealachadh a tha eadar leanabhan nach do chuir 'an gniomh aona pheacadh riamh, agus daoine a tha le'n toil, 's le'n deòin a' peacachadh an aghaidh soluis agus coguis—a rithis air luach neo-chriochnach an anama—agus gu h-àraidh air tròcair ar Dé—air gràdh do-labhairt an t-Slànuigh-fhir ghràsmhoir—gu cinnteach chi sinn gu bheil e mòran, mòran nas faide a réir frithealaidh nan gràs—a réir na bheil air innseadh dhuinn mu'r n-Athair nèamhaidh gu'm biodh naoidheinean air an tèarnadh—na tha e gu m biodh iad air an sgrios gu siorruith an uair a tha éifeachd ann am fuli an Uain gun sàbhaladh, agus a dh'fheudas an anama a bhi air an naomhachadh leis an Spiorad.

Cha lean sinn a' chùis nas faide aig an àm. Ach their siun so; an uair a tha geata nèimh fosgaite do na leanabaibh—an uair a tha 'm Fear-saoraidh caomh ag iarraidh an toirt d'a ionnsuidh-sau—is ro eagallach da rireadh cruadhas-cridhe—neo-mothachalachd, agus trom-chionta nam párantan mi-nàdurra sin nach cuir urrad, agus aon ùrnuigh a suas ri Dia air son gu'm biodh e 'na Athair do'n leanabanaibh—gu'n gabhadh e riù ann an Criod, agus gu'n naomh-aicheadh e iad le 'Spiorad saor fèin.

Agus dhoibh-san a choisrig an clann do Dhia tré chreidimh agus ùrnuigh ann an tùs an òige, ach a tha car ioma latha tòrsach, déurach a' caoidh an cloiune a chionn nach 'eil iad ann, theiream-aid gu'm feud iad sealtuinn a suas le deadh dhòchas—le dòchas agus creidimh gu'm bheil na failleinean maotha sin a chaidh atharrachadh o fhonn fuarraidh, 's o shion gaillionnach an t-saoghal so mu'n tainig iad fo mheas no fo bhlàth, air an suidheachadh anns a' Phàras nèamhaidh, far am bheil iad n an eraobhan fireantachd a' giùlan trom thoraidh gu cliù agus glòir an Tighearna—gu bheil an solus ait, ach fann, a dhealraich car pribh orra-san an so le gath eo milis, ach a ghrad smàladh as ann an duibhre na h-uaighe a nis a' dealradh mar a' Ghrian ann an rioghachd an Athar neamhaidh. Na deanadh iad bròn matà mar iadsan aig nach 'eil dòchas.

F. B.

III.

"GU RUIGE SO CHUIDICH AN TIGHEARNA LEINN."

"Tha Dia ro chaomh 'n uair bheir e seach',
 'S gu dearbh tha 'dhiùlta-th làn de ghràdh;
 'S fior bheannachd ann an atharrach' dreach
 Gach crois 'us creach a thig o 'làimh."—D. Bochanan.

BHO cheann a nis dlùth air ceud bliadhna, bha làmhain dhìchiollach, onorach a chòmhnuidh ann an eearn iomallach de'n Ghàedh-ealtachd. Bha teaghlaich ro lionmhòr aca, agus aig an àm an do thachair na bheil sin a' dol a dh' aithris, bha iad uile neo-chomasach air cuideachadh a dheanadh leò. Bha 'm bothan beag anns an do rugadh an leanabaibh gaolach, agus anns an do mheal iad ionna bliadhna thoil-intinneach, air a thogail ann an gleann domhain, agus air gach taobh dh'e bha creagan corrach, a' direadh ri àirde nan spéur. Ann an t-sanhraadh 's beag nach biodh am bothan so air fholach gu buileach leis a' bheithe, leis a' chalduinn, 's leis an rainieh a bha 'fas gu h-ùror, dosrach mu'n euairt air. Cha robh còmhnuidh eile mar dhà mhile dhoibh, 's cha robh guth r'a chluinn-tinn o mhoch gu h-anamoch ach torman an uilt a bha 'ruith seach-ad air an dorus, ceileirean sunndach nan eun, agus theagamh a nis 's a rithis, feed a' chiobair. Ach 'n uair a thigeadh an deireadh fogharaidh, 'sa sheargadh duileach nan craobh, 's gach lus, 'us neoin-ein bha 'fas mu'n euairt orra—a thùirlingeadh an greamhradh le 'oidhch' fhada 's le latha goirid— a thigeadh sneachd' 'us reothadh, 's a bhiodh, mar gu'm b' aun, tosdachd a' bhàis air gach nì mu'n euairt doibh, 's gann gu'm faicte àite air bith a bu ghruamaiche 's a bu neo-aoidheile coslas na'n gleann so.

Beagan mhiltean o'n bhothan so bha 'n "Tigh-mòr," far an robh "Pean a' bhaile"—bean-usasal cheanalta, thruacanta, a bha s' an àm so 'na bantraich—a chòmhnuidh. Ann an earrach 's anns an fhogharadh, 'n uair a bha séum aig a' mhnaoi-uasail air seirbhis Eoghain bhàin, (oir b'e sin ainm an duine) bha i 'toirt obair dha; ach ré na cuid eile de'n bhliadhna bha e gun chosnadh seasmhach air bith. Cha robh aeh gann eòlas air bith aig na Gaèdheil air giullachd a' Bhuntata 's an àm ud. Cha robh aea gu bitheanta ach na sholaireadh iad le iasgach 's le sealgaireachd, mach o chàl glas a' ghàraidh; agus mar sin dh'fhiorsaich iad ionna deuchainn agus cruaidh-chas; agus Eoghan 's a theaghlaich co maith ri'n coimhearsnaich. Gidheadh 'am meadhon gach sàrachadh, 's gach éigin 'san robh iad bha iad a' mealtuinn sonais; oir bha sith Dhé 'gabhal còmhnuidh maille riù. Mhothaich iadsan da rìreadh aig caoch-ladh amanan gu bheil Dia 'na "chobhair ro-dheas ann an teann-tachdaibh."

Aig àm àraidh thachair gu'n robh teaghlaich Eoghain ann an

céigin ro chruaidh. Ged a bha 'bhean cùramach, caomhantach, gidheadh thainig am beagan lòin a bh'aea gu crich, gun bhràth air bith air tuille fhaotuinn. Thug i 'n greim mu dheireadh do na páisdean, gidheadh cha robh i fo dhìobhail nìsuich, oir bha "fhiös aice co ann a chreid i." Dh'fhòghlum i earbsa á caoimhneas-gráidh Iehòbbhah, a' creidsinn gu'n d' "thig Dia ri h-aire, 's nach airc 'n uair a thig e." Thainig an oidhche, ach cha d'thainig furtachd no fuasgladh. Thòisich na páisdean air glaodhach air son an suipeir; ach 'n uair nach robh ni air bith aca r'a fhaotuinn thuit iad nan codal. Bha Eoghan air a thilgeadh sios gu mòr. Mu dheireadh, au déigh dha toirt thairis le trioblaid 's le iomaguin thug an cadal leis e; a' fágail a mhìnatha na suidhe na h-aonar, agus gu diblidh, a chois na cagailt. Ach cha robh i 'na h-aonar; oir eadhoin anns a' bhothan neo-chuanda, agus uaigneach ud bu tric a mheal i co-chomunn sólasach ri Dia. Bhrosnaich i 'n gealbhan a bha air caitheadh gu eibhleig no dhà, agus chàirich i beagan de na caorain chruaidh, thioram a bha 'n "cùil-na-mònadh" mu'n cuairt air. Thug i 'n sin leatha a Biobull Béurla (oir anns an àm sin cha robh na Sgriobtuirean 'an Gàelic); agus an déigh guidhe air an Tighearna gu "fosgladh e 'sùilean, chum 's gu faiceadh i nithe iongantach o 'lagh," dh'fhsogail i 'n Leabhar Naomha. B'e cheud chuibhrionn air an do dhearc a sùil, "Oir is leamsa uile bheathaiche na frithe, agus an spréidh air mile sliabh." Rinn an earrann so greim ro iongantaach air a h-intinn, air chor agus ged a léugh i ioma cuibhrionn eile gu'n robh i so os an ceann uile 'n a smuaintean. Chaidh i mu dheireadh air a glùinean, agus thaom i mach a eridhe 'na làthair-san a dh'éisdeas agus a fhreagras ùrnuigh nam boehd. Ghabh i ris am Biobull agus léugh i ioma earrann o 'n trie a fhuair i comhfhurtachd 'an àm a h-aire; ach bha na briathran, "Oir is leamsa uile bheathaichean na frithe," &c., &c., a' fuadach gach nì eile as a h-aire. Bhuanach i mar so a' léughadh 's a' gleachd ri Dia ann an ùrnuigh gu briseadh na faire.

Mu għlasanaich an latha thaisig bualadh cabhagach 's an dorus. "Cò tha 'n sud," arsa bean-an-tighe. "Cha 'n 'eil ach caraid (ars' an neach a bha muigh) thigibh a mach gu luath 's euidichibh leam." Dhùisg i Eoghan gu grad, agus chaidh iad araon a mach. Mu choinneamh an doruis bha brogach de dhrobhair còir 'na sheasamh, le 'chù fad-earballach r'a thaobh; agus mu thuaiream leth-dusan slat o'n tigh bha dà-bhliadhna daimh a thuit thairis air an sgòrr chorraich a bh'air dara taobh a' ghlinne 'na shìneadh le 'chois briste, agus air a bhruthadh, 's air a phronnadh. Bha 'n dròbhair air a thuras gu Sasunn le trèud mòr spréidhe, agus bha e 'na leithid de dh'imcheist a thaobh na tubaist dhosguinich a thachair 's nach robh fhiös aige ciod a dheanadh e. Bha Eoghan 's a bhean eo duilich air son calldach an dròbhair 's gu'n do dhì-chuimhnich iad aig an àm an cor bochd féin. Mu dheireadh, thuirt an dròbhair, 's e 'tionndadh ris a' mhìnai 's a' sgioblachadh a' bhreacain uime, "Matà 'bhean chòir cha 'n fhaic mi ciod is fearr is urrainn

ni dheanamh ris na *ghibht* ort féin; agus theid mis' am bannaibh gu bheil *mart-mairbhe* agad nach deach riabhach a leithid air do sheal-aich." Gun feitheamhlí ri urrad agus buidheachas fhaotuinn, sgrög e 'bhoineid-bhiorach mu 'bhathais, chuir e smug 'na dhorn, agus ghreas e air aghaidh an déigh an tréud!

Dh' amhairc Eoghan 'sa bhean air a chéile—lion an súilean, agus cha b' urrainn iad diog a ràdh car tacain, 'nuair a thug iad fainear an nì iongantach a thug esan a tha " 'fosgladh a láimhe 's a' sásachadh miann gach nl bed" mu'n cuairt. Bha mis an t-ur-nuighean air an tionndadh gu moladh; agus b'e cheud ni a rinn iad an glùinean a lùbadh chum an taingealachd a dheanadh aithnichte do Dhia. 'An àite tuireadh agus caoirean na gorta, 's ann a bha mis "guth subhachais agus fonn ciuil" r'a chluinntinn 's an fhàrd-aich so. Bha mis de dh'fheòil aca na dh' fhòghnadh fad ioma mìos; agus 'n an aoibhneas dhi-chuimhnich iad gun robh iad gun deann mine. Ach cha d'rinn esan a dh' àithn do na fitheacharan agus feòil a thoirt a dh' ionnsuidh an fhàidhe anns a' mhaduinn agus anns an fheasgar dearmad air an nì so; oir 'n uair a thòisicheas Dia air obair cha 'n fhàg e i leth dheanta.

Mu shea uairean 's a' mhaduinn thainig an ath bhualadh 's an dorus. Chaidh an dorus fhosgladh gu grad, agus cò bha aige ach aon de ghillean an "Tigh-mhòir," le eallach trom air a mhuin. "Ciod a tha cearr mar a tha thu air għluasad co moch?" dh'fheòr-aich Eoghan. "Leig a stigh mi gus a faigh mi cuite 's an t ultiach so, (deir esan) 's an sin innsidh mi dhuit ciòd a chuir air għluasad co moch mi. 'S a' mhaduinn an dé dh' fheòraich 'Bean a' bhaile' dhiom am b'fhiorsach mi an robh an teaghlaich so uile 'n an slàinte? Dh'innis mi dh'i, co fad 'sa b'fhiorsach mise gu'n robh sibh gun aobhar thalaich. 'Matà 's iongantach leam ma tha (deir ise), oir cha robh iad tiota as mo smuaintean an dé no'n diugh, agus tha mi ion 's cinnteach gu bheil iad ann an teanntaeħd ēigin. Gabh thus 'an poca so agus faic ac 'e co luath 's is urrainn duit, agus thoir fios am ionnsuidh cia mar tha iad; oir tha mi cinnteach gu'm bàsaicheadħ iad mu'n sineadħ iad an làmh gu nl air bith nach leò féin.' Leis na bha aguinn mu làimh an dé cha d'fhuair mi tighin, ach chuir mi romham gu'm bithinn agaibh an diugh moch gu leoir."

Thuig bean Eoghain a nis seadh nam briathran a bha eo mòr na smuaintean an oidliche roimhe so, "Oir is leamsa uile bheathaichean na frith, agus an spréidh air mile sliabb." Chunnaic i mar an céudna mineachachadh soilleir, anns na thachair, air na briathran sin a tha 'g ràdh gu bheil "eridheachan nan uile dhaoine" an làimh Iehòbħah, agus gu'n "tionndaidh e iad mar shruth uisg" an taobh is àill leis." Chunnaic iad gu soilleir làmh an Tighearna anns gach nì a thachair; agus am feadhi a bha iad, mar bu chubhaidh dhoibh a bhi, ro thaingeil dhoibhsan tré an d'thainig cobhair thuca, thug iad a' għlòr uile do "Athair nan tròcair," o bheil "gach uile dheadh thabhartas, agus gach uile thiodħlae iomlan a'

teachd." Ann an so bha dearbhadh soilleir aca air firinn briath-an an duine bheannaichte, *Iain Newton*; 's e sin, "Ma bheir sin freasdal an Tighearna fainear cha bhi sinn gu bràth gun a fhreasdal aguinn r'a thoirt fainear."

Air eagal 's gu'm faod neach air bith a bhi co dall 's gu'm bi e 'saoilsinn gu bheil na chuir sinn an céill a' toirt misnich dha buan-achadh ann an leisg, 's ann an lunndaireachd (do bhrigh gu bheil an Tighearna co fial le 'thròcairean) theireamaid ris nach 'eil a' mhisneach a's lugha dhasan anns an sgéul so. Cha'n urrainn duine air bith amhare ri Dia air son còmhnaidh mar d' riun e féil na bha 'na chomas gu lòn a sholar d'a theaghlaich; agus cha'n e mhàin a' saoithreachadh, ach mar an ceudna a' deanamh an fhéum is fearr is urrainn e'da' chosnadh—gun bhi caitheadh peigbinn d'e air 'anamiannaibh, no ann am faoineis. Nach namhasach r'a thoirt fainear nach lugha na trì cheud mile punnd Sasunnach a tha 'g a chosd 's a' Ghàedheathtachd gach bliadbna air deoch bhuaireas-aich a mhàin? Nach 'eil gach aon a tha 'cumail suas a' chleachd-aidh mhìlltich so aig àm anns am faca Dia iomchuidh a làmh a leagail oirnn co trom a' toirt, mar gu'm b' ann, dùlan d'a Mhòr-achd-san, le bhi 'toirt an gnùis do chleachdadha a tha co calg-dhìr-each 'an aghaidh aobhar Chriosd, agus maith a chinne-daonna? Tha rithis piobadh 'us eagnadh *Tombaca* a' cosd ach beag urrad do na Gàedheil ris an dibh làidir fèin; agus ged nach 'eil e co cronail 'na ghnè ris an deoch, tha e cheart co beag feum. Nach 'eil na cisean a chuir nàdur oirnn a thaobh lòin agus eudaich trom gu leòir ged nach bi sinn 'g an cur an lionmhoireachd?

Feudaidh e bith gu bheil cuid a' saoilsinn gu bheil an cruaidh-chàs a' bheil iad 'na lethsgéul iomchuidh gu an làmh a shineadh a mach gu greim a dheanamh air an nì nach leò fèin gu freasdal air an uireasbhuidhean; agus da rìreadh tha sinn ag aideachadh gu bheil e na chor co déuchaineach 's anns an urrainn párrant' a bhi air a shuidheachadh a bhi faicinn a leanabaibh a' fulang an accrais 's gu'n dòigh air fuasgladh orra; ach cumadh iad 'n an cuimhne gu'n d' thuirt Dia, "Na dean gaduidheachd." 'Nuair a thug e an àithne so seachad cha d' thuirt e gu'n robh amannan ann 's am faodadh daoine goid. Uime sin theireamaid, mar a thuirt neach àraidih roimhe so,—"Mar urrainn duinn a bhi beò 's an t-saoghal so gun lagh Iehòbhah a bhriseadh, 's aum mar is luarithe bhàsaich-eas sinn is fearr e."

Ann an co-dhunadh theireamaid facial no dhà gu comhfhurtachd agus misneach a thoirt do'n chuid sin de'r luchd-dùthcha, agus mo thruaighe! is lionmhor iad, a tha aig an àm so fo iomaguin, 's fo chùram a thaobh an teaghlaichean, gun fhios aca ciod mar gheibh iad seachad an geomhradh. Tha dlùth air ceud bliadhna mar a thuirt sinn cheana, o na thachair na nithean a chuir sinn an céill; ach 's e "Dia an Tì céudna an dé, an diugh, agus gu siorruith," oir tha "e gun atharrachadh, agus gun sgàile tionndaidh." Uime sin gnàthaichibh-se, leis gach uile dhìchioll, gach meadhan

laghail agus onarach gu lòn a sholar d'ur teaghlaichean—gleachd-aibh ri Dia gu dùrachdach, le creideamh agus le h-e bsa, ann an ûrnuijh. Cuimhnichibh ciod a thuit an Salmadair:^a

“ Fior eagal De biodh oirbh a naoimh;
Oir uireasbhuidh no dì,
Cha bhi air a luchd-eagail-san,
Fior-chràbhadh dha do ni.

Bidh easbhuidh air na leòmhnaibh òg,
'Us ocras air gach leth;
Ach air an dream a dh'iarras Dia
Cha cheilear aon nì maith.”

Ach feudaidh e bhi gu bheil Dia, air son aobhar sònruichte nach léur dhuinne 'n tràs', a' ceadachadh eadhoin d'a phobull fèin a bhi air an saràchadh le ioma deuchainn theinniach; ach tha e fèin a' gealtuinn slighe gu dol as. Tha e 'g ràdh ris a' Chriosduidh anns gach suidheachadh 's a bheil e, “ Is leòir mo ghràs-sa dhuit; ” agus “ A réir do latha bidh do neart.” “ Chuala sibh (deir an t-abstol Séumas) ionradh air foighidin Iob, agus chunnaic sibh crioch an Tighearna; gu bheil an Tighearna ro thiom-chridheach agus tròcaireach.” Na saoileadh Criosduidh air bith gu bheil a chor cruaidh do bhrigh nach do bhullicheadh maoin, agus saibhreas saoghalt' air.—

“ Cha mhaith a thig dha bhi fàs ro dhuilich,
Ged tha e fulang's an àm;
Do bhrigh gur h-i'n làmh o'n seimh na buillean,
'S le'n àill a bhuidhinn a th' ann :
No idir mar chàch bhi tàir, 's a talach,
'S ag ràdh 'S neo-thaitneach mo roinn—
Is mòr gur fearra pàirt an neach ud,
Gun chearr, gun chamadh tha 'chrann.’

Oir-crannchur no pàirt a's fearr do'n anam,
Gu bràth cha 'n fhaigh e fo'n ghréin ;
No'n eubhrionn chuir gràdh o'n àird air leth dha,
Ged tha e driseach gu léir ;
Do bhrigh gur h-i chrioch th'aig Dia 's an amharc
Gach iarrtas agus gach spéis,
A thogail o thiom nan sìontan carach
Gu tìr a' gheallaidh air nèamh.”

“ O blaisibh agus faicibh gur maith an Tighearna: is beannaichte an duine sin a dh' earbas as.” “ Cuiribh-sa ur dòchas anns an Tighearna do ghnàth, oir anns an Tighearna Iehòbhah tha neart siorruidh.” “ Earbaibb as anns gach àm a shlbhighe uile; ” oir “ cha d' iarr e riamh air sliochd Iacoibh aghaidh iarraidh ann an dliomhain!” Agus ma ni sibh sin, ged a bhios sibh euslainte, breòite—ged a bhios sibh gun eudach gun lòn, bidh gach aon agaibh com-asach air a ràdh ann an cainnt mhilis aon de Bhàrdabhbh ur dùthcha fèin,—

“ 'S tric a shearg mi fo euslaint, 's a ghuil mi fo bhròn—
'S tric a għluais mi gu deurach gun eideadh gun lòn ;
Ach dh'earb mi a Dia anns gach deuchainn 'us dìlh,
's an fhad so a Thighearna chuidich thu mi.

'S ioma caraid bu chaomh leam a dhìobair, 's a thréig—
 'S ioma dòchas a b'ait leam a mheall mi le 'cheilg :
 Ach do chàirdeas sa sheas anns gach doilghios 'us strì,
 'S an thad so a Thighearna chuidich thu mi.

A-gus seallaидh mi romham, 'us gabhaidh mi beachid
 Air gach deuchainn 'us àuradh tha fathasd ri teachd :
 Ach m' anam fo gheilt, no fo im-cheis t'cha bhi;
 Our an Dia nach do dhìobair eha dìobair e mi."

G. Mc C.

IV.

MU FHOGHLUM A THOIRT DO CHLOINN.

FHIR-THATHAICH Ionmhuinn.

Le dùrachd mo chridhe tha mi 'guidhe saoghal fad' an deadh bheatha dhuibh. Is ioma dubhachas 'us cianalas a dh' fhuadaich sibh uam o na thòisich sibh air ur teachdaireachd bhuadhdmhor; agus bu mhiniac a mhiannaich mi bhi 'n ur cuideachd 'n uair a ghabhadh sibh ur turas leis gach sgéul taitneach 'us earail fheumail a tha sibh a' toirt o mhios gu mìos do gach Gàedheal a ghabhas ruibh. Is cinnteach mise nach 'eil neach tuigseach air bith a dh' eisdeas ri'r briathran túrail, drughteach nach 'eil ro thaingeil duibh air son ur saothreach.

Tha aon nì àraidh air son am bheil na Gàedheil fo fhiachan sònruichte dhuibh, agus 's e sin, an dealas agus an dùrachd leis am bheil sibh a' sparradh air párrantan an dleasnas a thaobh sgoil a thoirt d'an cloinn; agus cha'n 'eil teagamh agam nach toir an t-àl òg am beannachd oirbh fathasd air son ur dilseachd anns a' chùis so.

Tha aon nì féumail a thug sibh fainear 's a' XV. Aireamh, 's e sin eo féumail 's a tha léughadh na Gàelg do chloinn na Gàedhealtachd air son na Béurla a thuigseinn. Ged a tha gach nì thug sibh air aghaidh chum so a dhearbhadh co soilleir, gidheadh tha cuid de na Gàedheil fathasd ann am beachd gu bheil léughadh na Gàelg 's na sgoilean a' deanamh barrachd croin no math do'n chloinn—gu bheil i 'cur tuille bacaidh orra na tha i 'deanamh de chuideachadh leò ann an ruigheachd air fòghlum. A chum a dhearbhadh do'n mhuiinnitir so gur h-iad a th' ann 'sa mhearachd bheir mi dhuibh an sgéul a leanas ann am fiughair gu'n toir sibh àite dha 'n ur duilleagaibh. Tha mi'n dòchas nach saoil, aon chuid sibh féin, no ur léughadairean, gur h-anu le h-uaill a tha mi 'g a dheanamh.

Rugadh mise ann an cèarn iomallaich de aon de dh' eileanan taobh na h-àird an iar de'n Ghàedhealtachd. Bha m'athair mar a bha na coimhairsnaich 'am bitheantas, gun a bhi aon chuid ro bheairteach no ro bhochd. Bha seòrsa de sgoil air a gleidheil mu mhile o thigh m'athar. Bha'n tigh-sgoil air a thogail de

sgrothan glasa, gun chòmhla ris an dorus no glaine anns na h-uinneagan. Chuireadh mise do'n sgoil so co luath 's a bha mi air chomas dol innte. Bha i 'tòiseachadh mu thoiseach a' gheamhráidh, 'n uair a bhiodh am bàrr cruinn 's a' bhuachailleachd seachad, agus a' stad mu dbeireadh an earraich. Mar sin bha sinn tuille agus dara leth na bliadhna gun sgoil idir; air chor agus na bha sinn ag ionnsachadh an dara leth-bhliadhna gun robh sin ach beag a' di-chuimhneachadh an leth-bhliadh'n eile. Bha bliadhna 'n déigh bliadhna 'dol seachad air an dòigh so; ach cha robh sinne 'buidhinn a bheag. Cha robh sinn a' tuigsinn, feudaidh mi ràdh, aon fhocal de na bha sinn a' léughadh; agus ged a bha 'maighstir-sgoil' e féin na dhuine tuigseach, fòghluimte, cha do ghabh e mòran suim, no dragh gu a mhineachadh dhuinn.

Ann an deireadh earraich 1829 chaidh an sgoil mu sgaoil mar a b' àbhaist, agus fhuair mise, coltaich ri mòran eile, fuasgladh o'n chuing chruaidh fo'n robh sinn; agus bu toilichte mi' dol a bhuachailleachd a' chruidh seach leantuinn air ionnsachadh *Grammar*; ni a shaoil mise a bha gun fhéum air bith ach a mhàin gu clann a pheanasachadh. Bha mi 's an àm sin mu cheithir bliadh'n deug a dh' aois, agus uaithe sin gu so cha do chaith mi latha ann an sgoil.

Seachduin no dhà au déigh do'n sgoil sgaoileadh eò 'thainig rathad an tighe ach am maighstir-sgoile. Bha sinn uile 'n ar suidhe mu 'n cuairt a' ghealbhain. 'N uair a chuir e fàilt' oirnn tharruинг e leabhar a mach as a phòca. "Tha 'n so (deir esan) Comh-chruinneachadh fiachail Gàelic a chuir an diadhair urramach an t-Olladh Tormoid Mac Leòid, a chunnaic sibh an so an uraidh maille ri 'Caraid nan Gàedheal' an t-Olladh *Baird*, a mach, a chum maith nan Sgoilean Gàelic." Léugh e dhuinn "Eachdraidh Challum Cille," "Sgéula Choire na Sithe," agus "Long Mhòr au Eilthirich." Thug e 'n sin a mach á pòc' eile duilleachan beag le còmhdaich uachdair buidhe air. "So (deir esan) a' cheud Aireamh de leabhar ri'n canar 'An Teachdaire Gàe'lach' a tha r'a chur a mach gach mìos a chum eòlas agus fiosrachadh féumail a sgaoileadh feadh na Gàedhealtachd, agus a chum déigh 'us tog-radh a dhùsgadh 's an òigridh gu léughadh." Léugh e 'n Roimhràdh, "Còmhradh nan Cnoc," "Cuairt a'Mhinisteir Ghallda," "Fàilte na Cuthaige," agus gach Dàn 'us Gearr-sgéul taitneach eile 'bh' ann. Fhad 's a lean e cha robh diog r'a chluinntinn—bha gach beag 'us mòr le 'm béal 's le 'n sùilean fosgalte a' feitheamh gach facail, agus tha'r leam gu'n robh eadhoin na ceartan 's na h-eòin féin ni bu stòlda na b' àbhaist doibh. "Taing do'n Fhreasdal (deir m' athair) gu'n d' thainig an t-àm anns am bheil cainnt mo chridhe air a sgriobhadh eo deas 's co snasmhor, agus gu'n robh soirbheachadh 'us buaidh aig na daoine eneasda a tha saothreachadh eo dileas chum ar leas a chur air aghaidh." Cha'n urrainn mise cainnt a chur air na d' fhàirich mi air an latha so; oir 's ann a bha mi mar neach a gheibheadh bith 'us ceudfaidhean ùra. Dhùisg iot 'annaam 'an tòir air fòghium nach caisgear fhad 's is beò mi; oir a dh'-

aindeon gach trioblaid, sàrachadh, agus cruaidh-chàs a thainig 'am charaibh lean an t-iarrtas so eo dian's a bha e riamh. 'N uair a dh' ionnsaich mi Ghàelic a léughadh, coltach ris a Cheannaiche òg mu'n d' thug sibh cunntas 's an dara Aireamh, thug mi aghaidh air a' Bhéurla, agus gun chòmhnhadh o fhearr-teagastg air bith ach Foc-lairean agus leabhrachaean Gàelic, fhuair mi urrad eòlais oirre 's nach robh eiseamail agam ri Gall no Sasunnach a choinnicheadh mi. Lean mi air m' aghaidh, a ghnàth a' sior mhèudachadh ann an eòlas. An uair a bha òganaich eile a' caitheadh an airgid ann an òl 's an *Tombaca*, bha mis' a' ceannach leabhrachaean; agus 'n uair a bhiodh iadsan—an déigh an obair latha chur seachad —'n an ruith o thigh gu tigh, a' struidheadh an ùine phriseil ann an diomhanas 's am baoth-shùgradh, bhithinn-sa 'mealtuinn cuid-eachd nan Diadhairean, nam. Feallsanach, 's an Luchd-turas a b' ainmeile bha riamh 's an t-saoghal. Cha'n 'eil mi idir a' saoil-sinn gu'n d' rinn mi na bu chòir dhomb gu "ath-cheannach na haimsir;" 's cha'n ann le h-uall a tha mi 'labhairt mar so, ach le cridhe 'eur thairis le taingealachd do gach aon a tha saoith-reachadh chum fiosrachadh agus eòlas nan Gàedheal a chur 'am farsuiugeachd: oir tha mi 'creidsinn mar biodh an t-Olla Leòdach 's na bha 'saoithreachadh maille ris air deanadh na rinn iad, gu'm bithinn-sa air an latha 'n diugh co aineolach ri neach 's an Sgìreachd 's an do rugadh mi. Ciod a bhuanachd a bhiodh ann domhsa ged a sgriobhadh na daoine urramach ud gach sgéul a dh' ainmich mi, ann am Béurla? Tha fios nach bitheadh buannachd air bith; oir cha robh aon fhaireachduinn an taobh a stigh dhiom ris am buineadh diog dh'e. Ma bhios fior iarrtas 'an déigh eòlais air a dhùsgadh suas eadhoin le léughadh na Gàelic cha ruig párantan, no maighstirean-sgoile leas a shaoilsinn gu'n sàsuicheadh e leis a' so. Cò iad am measg nan Gàidheal a tha 'm bitheantas 'g an dearbhadh féin 'n an sàr sgoileirean? Tha gun teagamh iadsan a bu mhotha bàigh ris a' Ghàelic 'an làithean an òige.

Tha cuid a' cumail a mach gu'm bheil a' Ghàelic 'na bacadh mòr 's na ceap-tuislidh roimh na Gàedheil; agus tha dòchas agam nach gabh sibh fearg rium 'n uair a dh' aidicheadh mi gu bheil mi féin do'n bheachd so mar an céudna. Tha mi da rìreadh a' creidsinn gu'm biodh cor mo luchd-dùthcha mòran na bu ghealtannaiche nam biodh eòlas aig gach sean 'us òg dhiubh air a' Bhéurla, agus gur h-ann mar is luaithe 'gheibh iad á eiseamail na Gàelic is fearr e. Ach cha'n 'eil mi air aon chor a' creidsinn gur h-i 'Ghàelic a ghlan spadadh an dòigh air so a thoirt mu'n cuairt. 'Na àite so tha mi 'creidsinn gur h-ann mar is mothà a sgriobhar 'sa léughar i—seadh, mar is mò ghnathraighean i gu ionmhais na Béurla fhosgladh suas do na Gàidheil is luaithe 'gheibh iad as a h-eiseamail. Agus a chum misneach a thoirt duibhse gu buanachadh ann ur saothair ghràidh a' toirt fiosrachadh d'ur luchd-dùthcha mu nithean a dh' àrd-aicheas iad mar dhaoine agus mar Chriosduidhean, thng mi dhuibh an crioman beag so de dh' eachdraidh mo bheatha. B' urrainn

domb nithean a bu mhò innseadh mu chuid de m' luchd-eòlais; ach fagaidh mi sin dhoibh féin r'a dheanamh, a's urrainn a chur an cùill mòran nas fearr nas urrainn mise.

'S i mo bharail féin gu bheil beatha Eoghain Mhic Lachuinn, 's nan sgoileirean ainmeil eile air an 'd'rinn sibh ionradh aig caochladh amannan, a' deanamh tuille croin do dhà sheòrsa de na Gàedheil òga na tha e deanamh do mhaith dhoibh. Tha cuid 'n uair a léugas iad mu na sgoileirean so, a their, "Ciod a maith a ni e dhuinne bhi 'strì ris na daoine so? C'ait' am faighean 'n ar latha-ne sgoileirean cosmhuil riutha sin?" agus do bhrigh nach urrainn iad teachd an uisge na stiùrach dhoibh, paisgidh iad an làmhan agus cha d'toir iad oidhriph air nì air bith a dheanamh. Tha dream eile aig nach 'eil buaidhean intinn ro làdir; agus ged a ghnàthachaes iad gach diechill a tha 'nan comas cha tig an latha 'thig iad mar astar dhoibhsan air an d'rinn sibh ionradh. Bhiodh e co glic do'n losgáinn oidhreachadh air e féin a shéideadh suas gu nèudachd daimh, 's a tha e dhoibh so a bhi 'strì ri éiridh co àrd ri Eoghan Mac Lachuinn, ri Séumas Ferguson, ri Edmund Stone, no ri Dr Alasdair Murrai.

Tha beachd mearachdach am measg mòran de na Gàedheil òga a thaobh fòghluim. Tha iad a' saoilsinn ma gheibh iad greim air beagan sgoil, gu'm bi iad 'n an "daoin'-uaise" "chlisgeadh, s gu'm faod iad "làmhan glan" a ghleidheadh fhad 's is beò iad. Ann� a' bheachd so tha iad a' tighin do bhailtean mòra na Galldachd far am faigh iad, mar is trice, mach am mearachd. Tha mòran de na Gàedheil 'am barail nach 'eil ach cosdas gun stà ann a bhi leantuin iounsaichadh mar faigh iad am beathachadh air a thàileadh. Mar so chì sinn párantan gu minic a' toirt sgoil 'us ionnsachadh do aon de'n teaghlaich, 'n uair nach 'eil iad a' gabhail urrad suim de chàch, a ta co gràdhach dhoibh ris-san, 's a bheir dhoibh de sgoil na ni comasach iad air an litrichean féin a sgriobhadh! Cha chòir do na nithe so bli mar so; agus párrant' air bith a tha mar so a' dearmad aoin seach aoin d'a theaghlach, tha e 'deanamh eucoir air nach gabh leasachadh ged a bhuilicheadh e beairteas nan Inns-ean air. Feòraichea'r aird de'n t-saoithricle bhochd a tha 'cosnadh 'arain le fallas a mhala, ach a fhuaire greim air beagan fòghluim, ciod a ghabhadh e air a shon; agus nach e theireadh e ruinn nach gabhadh oighreachd? Nach 'eil e gu minic, 'an déigh saothair chlaoïdteach an latha 'chur seachad, a' suidhe sios le righean 's le prionnsachan mòra na talmhuinn, agus a' fòghlum o'n eachd-raidh-san gu bheil

"____tuille sonais ann an dùil,
Na th' ann an crùo le bhi 'na sneulbh "

Tha cuid, gu ro mhearrachdach, a' cumail a mach nach 'eil fòghlum 'na bhuanneadh air bith dhoibhsan a tha 'cosnadh an arain làitheil le fallas an gnùise; a chionn gu bheil e 'g an deanamh mi-thoilichte le'n crannchur. Ciod eile ach eòlas farsuing, air a thogail air a firinn Dé, a bheir an neach a ta ann an inbhe losail gu bhi riaraichte

le 'shuidheachadh? 'N uair a léughas e eachdraidhean a tha 'eur an cíll fàs agus tuiteam rioghachdan mòra an t-saoghal thà e 'faicinn gu soilleir dionhanas gach cumhachd agus gach mòrehuis thalmhaidh. "Tha e 'faicinn (mar a thuirt neach àraidi roimhe so) nach 'eil mòran eadar-dhealachaидh co dhuibh a chluicheas esan a phàirt air ionad-cluiche na beatha so mar phrionnsa no mar dhuine bochd; ach gu bheil e 'na nì a tha thar tomhais cudthromach an do chluich e 'phàirt a thugadh dha gu ceart. Tha 'n saoithriche tuigseach, iriosl a' mealtuinn slàinte cuirp; agus tha sàr-chothrom aige air meòrachadh air na nithean a bhuineas d'a chor siorruidh. Tha e taingeil gu bheil e saor o iomadh buaireadh do'm bheil iadsan a tha 'caitheadh am beatha nas greadhnaiche buailteach.

'Sa mhàduinn chiùin, 's am feur fò dhriuchd ro thiom
 'S na h-eoin 'n an còisridh 'm bàrr nan òg 's nan tom,
 Gu smàndach ait gu'n tig e mach do'u raon,
 'N deigh 'sgios 's an oidhche 'chur á chuimhnu' gu faoin:
 R'a obair chleachdta teànnaidh e gun dàil,
 A chuireas neart 'us fallaineachd 'na chàil:
 'Us miann air maoin cha chràidh 's cha chlaoidh a' chòiri,
 'S e mealtuinn neart, 'us fallaineachd mar nì'

Ann an dòchas gu'n gabh sibh mo lethsgul air son na litir so, a tha mòran nas faide 'na 'shaoil mi 'n toseach a bhithheadh i; agus a' guidhe "Bliadhna mhaith Ur" dhuibh féin 's d'ur cairdean lion-mhor, Is mi, le mòr spéis, Ur seirbhiseach dileas agus umhal,—S.

[Tha sinn fad' an comain ar deadh charaid dhileis a chuir an litir so d'ar n' ionnsuidh; agus is ioma taobh duilleig de'n "Flear-thaithich" a rinn e nis a lionadh le nithean tuigseach, brìghmhor. Tha sinn ag aontachadh leis gach smid a tha e 'g ràdh mu fhéum-alachd léughaidh na Gàelic: agus is aithne dhuinn iomad aon a fhuairearrad bhuanachd o na leabhraichean a tha e 'g ainnieachadh 's a fhuairearrad e féin. 'S i a' Ghàelic gun teagamh air bith am fòr-dhorus do na Gàedheil a dh' ionnsuidh na Béurla—a chum ionnsachaidh 'us fòghlum. Agus an Gàedheal sin a tha 'fèuchainn ri Béurla ionnsachadh gun chòmhnhadh na Gàelic tha e, 'an àite dol a stigh air an dorus a ta fogailte dha, direach a' cladhach troimh'n bhalla, no 'streachadh ri mullach an tighe gu dol a stgh air an luidheir. Tha'n dara slighe réidh, fogailte, furasda: tha'n té eile cam, doirbh, deacair.

Ach tha aon nì a tha ar caraid ag ràdh ann an so ris nach 'eil sinn ag aontachadh—seadh a tha sinn gu buileach a' cur 'na aghaidh ann—'s e sin nach 'eil féum ann a bhi 'g aithris eachdraidh dhaoine clùiteach, mar a bha Eoghan Mac Lachninn, *Dr Alasdair Murray*, agus na h-àrd sgoileirean sin eile cosmhuil riutha. Cha 'n 'eil iad ach ro ainnie 'an Gàedhealtachd no'n Galldachd a ghleidheas coiseachd ris na giomanach ud; ach tha dearbh chinnt aguinn gu bheil na ceudan a ghearasas an céum an uair a chì iad iad sud a' triall-imeachd co siùbhlach thar bheann 'us gheann. Féudaidh

corra ghiùgaire leisg, lunndach a bhi 'deanamh ro-fheabhas nan daoine urramach ud 'na leth-sgéul air son marsuinn gun char, gun għluasad 'n an aineolas féin. Ach bithidh gach aon aig a bheil spiorad glan, no duineil air a bheothachadh, 's air a bhrosnachadh, gus na dh'fheudas e dheanamh 'n uair a chi i cia mòr a rinn na suinn nd.

Nach e eiseimpleir àrd, fħlor-ghlan, uile naomh, làn fhoirfe a tha 'n Ti uile-ghlie, uile-ghrāsmħor a' cur fa chomhair chlanna nan daoine gu léir anns an fhirinn? agus nach ann le bhi sior choimhead air-san a bha naomh agus neo lochdach a tha sinn air ar stiuradh air an t-slige gu fairfeachd?

B'flearr leinn matà gu'n robh eachdraidh aguinn air tuille Ghäedheal a bha cluuiteach, agus cha bhiodh eagħ air bith oirnn nach deanadh an aithris féum do dh' iomadai de'n òigridh.—F. B.]

V.

SIR IAIN FRANKLIN.

THA nis dlùth air ceithir cheud bliadhna o 'na dh' oidhirkich mar-aichean i bhuiineadh do'n Roinn-Eòrpa air slighe fhaotuinn gu Innsean na h-Aird an Ear le seòladh direach ann an cridhe na h-Airde Tuath. Bho làithean a' mharaiche ainmeil sin *Cabot*, gus an am a ta lāthair, is iomadh seòladair cruadalach, gleusda a d'fleuch ris an t-slige so fhaotuinn a mach; ach a dh'aindeoin gach oidhirk a thug iad uile tha e coltach gu bheil iad co fad' o na bha iad ag iaraidh fhaotuinn 's a bha iad riamh. Gidheadh, an àite bhi 'call am misních, tha iad co dealasach, eudħbor 's a bha iad riamh. "Tha iadsan a tba 'n an tāmha a' soilsinn gur iad féin is fearr làmh air an sdiuīr;" agus mar sin tha daoine a tha déigh-eil air cliu agus urrain fhaotuinn o'n comh-chréutairean a' dol a mach air lorg na slighe so co earbsach, dàna 's ged nach biodh duilgħeadas air bith 's a' chūis. Mar is mò an cunnart 's ann is iarrtaiche ar luchd-dùthċha air dol 'na dhàil. Tha iad a' falbh le guidhe agus īrnuiġ gach aoin gu'n soirbhich leò; agus 'n uair a thilleas iad tha iad air am failteachadh le bāighealachd 's le cairdeas.

Anns a' bhliadhna 1553, sheòl duine misneachail a bhuiineadh do Shasunn d'am b'aium Sir Eoghan *Willoughby*, a chum gach forais a b'urrainn e dheanamh mu'n t-slige so; ach mo chreach! cha do thill e dh' innseadh sgeòil. Air an ath shamhradh fhuair soitheach eile bhuiineadh do Shasunn, an soitheach 's an robh e, air aeair gu tearuint' ann am beul aibhne 'an *Lapland*, agus gach duine de'n sgiobadh air reodhadh gu bàs!

Anns a' bhliadhna 1576, chaiddh *Martin Fobisher* a mach a cheud uair. Ach a' saoilsinn, tha e coltach, gur h-i'n "treas uair a bhuadhaicheas," chaiddh e mach dà uair eile: gidheadh gun soirbh-

eachadh air bith. An déigh an neach so chaidh Iain *Davis* a mach trì uairean mar an ceudna; 's ged nach d' fhuair e mach na bha e 'g iarraidh, gidheadh fhuair e miou eòlais mu chòrsan *Ghreenland*; nì a rinn tuille feum a thaobh iasgach nam mucan-mara na gach fiosrachadh a fhuaradh mu'n chearn ud o sin gu so B'e *Henry Hudson* an ath aon a chaidh a mach. Thug esan ceithir oidhriopean; ach air a thilleadh dhachaidh an ceathramh uair, dh' éirich an sgiobadh 'an ceannaire 'na aghaidh—thilg iad ann am bàta fosgailt' e, agus dh' fhág iad e gu bàsachadh air druim a chuain mhòir! 'Na dhèigh so chaidh *Baffin* a mach, agus ged nach d' fhuair e na bha e 'g iarraidh, gidheadh fhuair e eòlas air na còrsan ud, a bha ro fhéumail dhoibhsan a chaidh a mach uaithe sin.

O'n àm sin (1616) a nuas gu 1818—a bhliadhna 's an deach Sir Iain *Ross* a mach air a cheud turas—cha d' fhuaradh dad tuille fiosrachaidh mu na criochan iomallach ud na bha aca roimhe sin: ged a thug tuille agus fishead maraiche foghainteach oidhriop aig caoichadh amanuan. Chaidh *Parry* a mach air a cheud taisdeal 's a' bhliadhna 1819; ach uaithe sin chaidh e mach trì uairean; agus faodar a ràdh gur h-esan is fhaide chaidh air aghaidh do na dh' fhéuch e. Sgriobh agus chuir e mach cunntas eignidh mu gach nì chunnainc e, agus tha mòran fiosrachaidh mu na ceannan cian ud r'a fhaotuinn ann. 'S a' bhliadhna 1829, chaidh Sir Iain *Ross* a mach an dara uair agus sgriobh esan mar an ceudna cunntas taitneach mu na chunnainc e féin.

Tha na soithichean a tha 'dol air na taisdeil so a' fágail Bhreatuinn mu thoiseach an t-samhraidh. Tha iad a' leagail an cùrsa ach beag 's ann aon rathad ris na soithichean a tha 'dol do Chanda; ach a mhàin gu bheil iadsan a' fuireach ris an ear thuath. Tha iad a' cumail *Ghreenland* air an làimh dheis, agus *Esquemaux* mu Dheas air an làimh chli. Tha beantnan mòra de'n eigh, a tha air an giùlan air an ais 's air an aghaidh leis an t-seòl-nhara, 'g an coinneachadh, o'm bheil iad 'am mòr chunnart a bhi air am bruthadh 's air am pronnadh: gu sònruichte ma tha feàth 'tighin orra. Tha iad a' gabhail seachad air *Labrador*, 's air gach caol 'us eilean a tha air an làimh dheis; gus mu dheireadh, 's e sin ma tha iad a' faotuinn air an aghaidh mar is miann leò, a bheil iad a' ruigh-eachd *Esquemaux* mu Thuath.

Cha'n urrainn neach air bith nach fac' an t-àite so 'chreidsinn co ùdlaidh, chianail 's a tha aogas gach cuspair leis am bheil am fear-turais air a chuartachadh. Air fhad agus g'an teid e air aghaidh cha'n 'eil féur no fochan, cha'n 'eil lus no blàth, cha'n 'eil craobh no crann r'a fhaicinn. Cha'n 'eil guth, no fuaim r'a chluinntinn o bhliadhna gu bliadhna, ach ulfhartaich nam fiadh-bheathaichean 'an tòir air an creich, séidrich na muice-mara, agus a nis sa rithis raoiceil na h-eigh 'n uair a tha i 'faoisgeadh o chéile. Tha e air a thoirt fainear leis gach aon a thaoghail 's an àite, an t-astar do-chreidsinn aig an cluinnear an fhuaim a s lugha. 'S urrainn dithis seanachas a dheanamh aig astar mile o chéile gun an guth a thogail ro àrd!

Tha Sir Iain Ross a' toirt a chunntais a leanas air a' cheud coinneamh a bh'aige ri nàisnich an àite.—“ Mu dheich uairean a latha chunnaic sinn ochd slaoid air an tarruing le madaidh a' gluas-gu h-aitheasach a dh' ionnsuidh an ait'an robh sinn. 'N uair a thainig iad mu thuaiream trè cheud slat dhuinn stad iad. Ghabh sinne 'n an coinneamh; ach an uair a dhilùthaich sinn orra theich iadsan air an ais. Ach na dhéigh so ghabh aon diubh de mhìsnich na thainig far an robh sinn agus lean càch e. Bha aon duine 's a chuideachd aguinne aig an robh ni-eigin de thugse air càinain nan daoine so; agus cha robh e féin agus iadsan fad a' tighin 'an eòlas air a chéile. Chomharaich iad ris an luingeas a bha nan luidhe air acair dlùth dhuinn, agus dh'fheòraich iad ciod a ghìnè chréutairean a bh' annta? Am b' ann o'n ghréin no o'n ghealaich a thainig iad? Am b' ann 's an oi'che no 's an latha a bheireadh iad solus? Dh' innis an duine so dhoibh gur h-e bha annta tighean air an deanamh de fhiodh. ‘Cha'n urrainn sin a bhi (deir iadsan), oir chunnaic sinn féin iad a' tighin le 'n sgìath-an sgaoilte.’ Dh'fheòraich iad co as a thainig sinn? Fhreagair esan, 's e 'comharrachadh ris an àird Deas, gu'n tainig sinn as a' chearn ud. ‘Cha tainig, cha tainig (deir iadsan) cha'n 'eil dad an sin ach sneachd' us eigh.’

“ Thug sinn an sin cuireadh dhoibh uile tighin leinn air bàrd. Bha iad mar gu'm b' ann fo amhuras mu'r déighinn; ach co dhìubh dh' aontaich iad dol leinn. Chuir gach nì a chunnaic iad air bàrd mòr ioghnadh orra; gu sònruichte na sgàthain. Am measg dhealbh-an a bha crochta 'an seòmar mòr na luinge thug iad fainear coltas an luchd-dùthcha féin; agus 'n uair a bheachdaich iad orra bhualail iad am basan agus ghàir iad gu eridheil. Thairg sinn biadh dhoibh, ach cha bhlaiseadh iad e; ach thug sinn ùileadh dhoibh agus dh'òl iad e le mòr chioeras! Mu'n do dhealaich sinn thug iad cuireadh cairdeil dhuinn dol g'am faicinn d'an *tighean* féin co luath 's a bhiodh e freagarrach.

“ Thog sinn oirnn air an latha gheall sinn, agus 'an déigh ioma direadh 'us tearnadh thairis air na beanntan mòra eigh a bha eadar ruinn rainig sinn am *baile* beag anns an robh na nàisnich a chòmhnuidh. Bha e air a shuidheachadh aig bonn sléibhe; agus bha na tighean (a dhà-dhéug 'an àireamh) air an deanamh de shneachda: car coltach 'n an cuma ri cupan le bhéul fodha. Bha na bothain so an taobh a stigh, mar a dh'fheudar a thuigsinn, gun mhòran loinn no riaghait. Air meadhon an urlair bha meall sneachda air an robh croicinn fhiadh agus chréutairean eile air an leagail a bha aca air son leaba. Aig dara ceann an àite so bha bean-an-tighe 'na suidhe le lòchran no cruisgein laiste mu 'coinneamh, a bha 'toirt ar aon solus agus blàthas seachad. Bha na mnathan gu béisach, banail; agus bha iad g'am folach féin mar gu'm biodh gnè de fhiamh orra romhainne; ach 'n uair a thug sinn dhoibh beagan de ghoireasan a bha sinn fiosrach a bhiodh féumail dhoibh, ghabh iad misneach gu tighin 'n ar làthair. Bha gach fir-

ionnach 'us boirionnach os cionn ceithir bliadhna' déug de dh'aois pòsda. Bha 'm bicheantas a dhà no trì 'theaghlaichean' s' gach bothan. Bha araoon na fir 's na mnathan air an còmhdaich le croie-inn fhiadh, ròn, no mhath-ghamhna; agus bha an deiseachan am bicheantas air an deanamh gu cuimir. Bha'n éideadh a ghnàth dùbailte; ach gu tric trì fillte, agus aig amannan ceithir fillte. Cha robh dad de dh'atharrachaидh eadar còmhdaich nam firionnach 's nam boirionnach, ach a mhàin gu bheil seòrsa de phabagan fuaithe ri còmhdaich nam boirionnach. Cha robh coltas gainne no sàrachaидh orra; oir bha pailteas de shaill ròn 's de shithinn aca, agus tuille cha robh iad ag iarraidh. Mar so, ged nach 'eil iad a cur sil, no 'buain, no 'cruinneachadh an saibhlibh; gidheadh a ta an Athair nèambhaidh 'g am beatbachadh. Bho chor nan *Eaux*, tha foillseachadh sònruicht aguinn air cumhachd an Ti sin is 'urrainn bòrd a dheasachadh 's an fhàsach,' agus air a ghliocas neò-mhearachdach a riun gnè agus iarrtais a chinne-daonna freagarrach do gach cearn 's a bheil iad air an suidheachadh; eo dhiubh is ann fo anail reòtaidh, ghuineach na dùthcha so, no fo ghréin loisgich uan Innsean.'

Bho cheann ceithir bliadhna gu leth sheòl Sir Iain *Franklin*—maraiche teòma a dh'fheuch aon turas roimhe sin—á Sasunn, leis gach uidheam 'us goireas a bha freagarrach, maille ri urrad lòin 's a dh'fhòghnaidh dhoibh ri ceithir bliadhna; agus cha'n fhios-rach sinn gu'n d'fhuaradh dad d'an sgéul uaithe sin. 'S e beachd mharaichean eile gu'm bheil iad air an dùnadh a suas leis an eigh 'an ait eigin. 'N uair a tha aiteamh a' tighinn mu thoiseach an t-samhraidh, 's a tha 'n eigh a' briseadh o chéile, tha na soitihichean a' faotuinn air an aghaidh nas fhaide; ach mar faigh iad air an ais roimh thoiseach an fhogharaidh, cha bhi ach caoì thuiteamas am faigh iad air an ais gus an ath bhliadhna; no theagamh nach faigh iad air an ais gu ceann tìn' a's fhaide; direach a réir fuairead na side. Bha Sir Iain *Ross* air a għlasadh suas mar so dlùth air bliadhna. Cha robh euram co mòr nu thearuinteachd Sir Iain *Franklin* gus am bliadhna, do bhrigh gu'n robh de lòn leò na mhaireadh gu meadhon an t-samhraidh a dh'fhalbh, agus theagamh na b'fhaide; 's e sin ma rinn iad guaim mhaith air, 's gu'n do chuir iad a bheag ris le iasgach s'le sealgaireachd. Ach a nis 'n uair a tha'n cuigeadh geamhradh air tighin oirnn o'na dh'fhalbh iad agus nach 'eil dad for'ais air fhaotuinn mu'n déighinn, ged a ghnàthaiceadh gach meadhon a bha comasach, thatar a' toirt dùil diubh gu buileach. Rinn luchd-riaghalaidh na rioghachd na b'urrainn iad gu an sgéul fhaotuinn. Chuireadh luingeis a mach air an tòir aig caochladh amannan; agus eadhoin aig an àm so tha iad a' taigsinn duais mhòr do neach air bith a bheir sgéul fior mu'n tiomchioll, eo dhuibh tha iad beò no marbh. Tha e air a ràdh gu'n do reic céile Sir Iain *Franklin* a séudan chum an duais a mheudachadh; agus cha'n 'eil teagamh nach 'eil ionadh céile, màthair, agus piuthar ann am Breatunn a dheanadh an nì cùdna

air son a chuid eile de'n sgiobadh na'm biodh e 'n an comas. Tha sinn a' cluinnintinn gu'n do chuir na h-Americanach long air a deadh uidheamhachadh a mach air son an aobhair chéudna. Gu'n soirbhlicheadh Dia leò uile. Leigidh sinn fios d'ar léughadairean o àm gu h-àm mu na chluinneas sinn mu'n chùis so.

S.

VI.

IMRICH DO PHORT NATAL.

Bho àm gu h-àm tha sinn, mar a tha fios aig ar léughadairean, ag oidhirpeachadh gach fiosrachadh a's urrainn duinn a thoirt seachad mu na cèarnan sin de'n t-saoghal a tha freagarach air son luchd-imrich. Tha mòran gluaisid aig a' cheart àm so 's an taobh-deas mu thuineachas ùr a dh'fhosgladh air taobh na h-àird an ear-dheas de dh' *Africa*, mu'dheich céud mile sear air *Cape of Good Hope*; agus do bhrigh nach 'eil aguinne bàigh ri àite seach àite bheir sinn seachad cuntas firinneach mu'n dùthach so, eo fada 's a tha e 'n ar comas fhòghlum o sgrìobhannan dhaoine creideasach a shiubhail troi'pe.

'Se *Natal* is ainm do'n chearn so. Tha e mu'n cuairt air deich 'us ochd fishead mile air fad, agus mu dheich 'us sea fishead mile air lèud. Tha 'n grunnnd ro thorach, agus tha 'n aimsir a ghnàth ro chiùin, shàmhach. Cha'n 'eil an samhradh idir co teith 's an àite so 's a tha e ann an cuid eile de dh' *Africa*; ni mo tha 'n geamhradh fuar. Cha'n 'eil ach gann nì a chinneas á talamh nach 'eil a' fàs ann. Tha gu bicheanta dà bhàrr 'ga thoirt as an talamh gach bliadhna. Anns a' gheamhradh cha ruigear a leas a bli 'beathachadh na spréidh le biadh-laimhe; oir tha pàilteas feòir aca 'gnàth r'a fhaotuinn. Tha aimhnichean 'us sruthain ro phailt ann; agus ged nach 'eil uisg' a' tuiteam ann ach aig amannan sònruichte de'n bhliadhna tha pàilteas a ghnàth r'a fhaghuiinn. Tha aghaidh na dùthcha an sud 's an so ag éiridh na enuic ghorm, fhéurach; 's an àitean eile a' tearnadhl na glinn uaine, fhasgach. Tha acarsaid ro fhasgach aig Port *Natal*; fior choltach 'na cuma ri "Crudh' an Eich" an Cearara; ach tha 'chuid eile de'n chladach an cois am bheil am fearann a' sineadh gun mhòran fasgaidh. Feudar a ràdh le firinn gu bheil an dùthach air "chùl gaoithe 's air aodann gréine." Tha i'g éiridh 'na leitir fharsuing o'n chuan mhòr Innseanach, gus an ruigear gàradh droma mòr de bheanntan mu cheithir mile troidh air àirde, a tha 'sgaradh na cearn so o'n taobh an iar de dh' *Africa*. An taobh a muigh de na beanntan so, agus ann an cridhe na dùthcha tha na *Hotentots* agus na *Caffirs* a' tuineachadh; ach ged a bha mòran iorghuill eadar a chuid diubh so a tha dlùth do'n *Chape* agus na h-Eòrpaich a tha 'tuineachadh 's an àite sin; gidheadh cha'n 'eil sinn a' cluinnintinn gearan air bith umpa ann an coimhearsnachd *Natal*.

Tha 'n Comunn aig am bheil riaghala dh an àite 's a tha 'eur eil-thireach a mach, co fad' 's is fiosrach sinne, nan daoine creideasach. Agus cha 'n uileir dhoibh sin; oir tha uachdranachd Bhreatuinn ag ambarc gu géur an déigh Comuinn de'n t-seòrsa so. Air son gach ceud eilthireach a chuireas iad a mach tha mile punnd Sasunnach aca r'a leagail 'an làmhan riaghalairean na rioghachd so. Tha 'n t-airgiot so air a ghleidheil gus an tig fios o na h-eilthirich, agus ma rinneadh fealladh orra ann an nì air bith a ghealladh dhoibh tha deich puinnd Shasunnach ga thoirt an làimh an urra dhiubh a chum an calldach a dheanamh suas. Cha 'n 'eil an t-àite so ach mu sheòladh naoi seachduinean o Bhreatunn, no leth co fad' air falbh 's a tha *Australia* no *New Zealand*; gidheadh cha cheadaichear do long eilthireach air bith seòladh gun lòn sea no seachd déug de sheachduinean a bhi aic' air bòrd, air eagal ciod an grabadh a dh' fheudadh tachairt air an t-slighe.

Tha 'n Comunn so a' deanamh aon nì a tha ion mholta: 's e sin, bheir iad aiseag saor do mhinisteir diadhaidh de aidmheil fhallain air bith ma tha e 'falbh air ceann buidheann d'a luchd-leanmuin. Gheibh e mar an ceudna ceud acair fhearrainn, agus leth-cheud punnd Sasunnach gu cuideachadh tigh-aoraidh a chur suas.

Chuir aidmheil a tha ro lionmhòr an Sasunn (ua *Wesleyan Methodists*) a mach buidheann d'an luchd-leanmuinn, maille ri ministerean 's ri maighstirean-sgoile o cheann beagan mhiosan. Tha 'n Comunn so anns gach àit' am bheil iad ro eudmhor, dhealasach a chum aobhar Chriosd a chur air aghaidh. Tha iad ro dhichiollach gu fòghlum 'us oilein a thoirt do'n mhuinntir òig. Tha cuid a' gearan gu bheil tuille 's a chòir de nàisnidh an àite a' tuineachadh fathasd ann an *Natal*, agus gur h-ann mar is luithe a ruagear as iad is fearr e. Na aghaidh so tha na *Methodists* ag ràdh, a réir am beachd-san gur h-ann mar is lionmhoire an sluagh is fearr e; oir ged a tha e na nì ceart gu leòir ann féin fearann àiteach, spréidh àrach, agus creic 'us ceannach a dheanamh, gidheadh gu bheil e neo-chriochnach nas féumaile cridheachan agus cinn nan crèutairean aineolach so a shoillseachadh le eòlas a dh-àrdaicheas iad mar dhaoine anns an t-saoghal so, agus a chuireas ann an sealbh iad air "oighreachd neo-thruaillidh, neo-shallach agus nach searg as" an taobh thall de'n uaigh. Tha na nàisnidh am bitheantas nan daoine gun bhruaillein, agus dichiollach gus gach cosnadh a gheibh iad a ghabhail. Tha iad ro fhreagarach gu saoithreachadh am measg a' *chotain*, a chinneas gu pait's an aite so. Tha mòran diubh a thainig air theanacas do *Natal*, bho chorruich an righrean 's an cinn-chinnidh fbuilteach. Tha e ceart gu'm faigheadh iad so gach tearmunn agus gach didein a tha mhàin r'a fhaotuinn fo laghannan agus fo riaghala dh Bhreatuinn. Bu chòir do ar Cinneach-ne a chùimhneachadh nach ann idir a chum an crlochan a chur am farsuingeachd, no a chum am maoin a mhèudachadh, ach a chum a bhi 'n an eiseimpleir do chinnich na talmhuinn anns gach gniomh ion-mholta, a bhuilich Iehòbhah a

leithid de chumhachd agus de dh' eòlas orra. Bu chòir gu'm b'e an suaicheantas anns gach cearn d'an rachadh iad, "Sìth air thalamh, agus deagh-ghean do dhaoinibh."

Tha'n t-airgiot aisig ro achdarra, a mhàin deich puinnd Shasunnach air son gach aon a tha os cionn ceithir bliadh'n deug a dh'aois. An lorg so tha pailteas làin aca r'a fhaotuinn fad an turuis, agus mar an ceudna fishead acair fhearainn 'n uair a ruigeas iad thall. Tha'm fearann air a thomhas agus air a thoirt do gach teaghlaich air an dòigh a leanas.—Iadsan a phàigh an t-airgiot-aisig an toiseach gheibh iad an roinnt nas faisge do'n bhaile-mhòr, agus mar sin tha iad, aon an déagh aoin, a' gabhail a steach do'n dùthaich, agus esan a bha air deireadh ann am páigheadh an airgid aisig 's e is faid' air falbh o'n bhaile-mhòr. Is e cuig puinnd Shasunnach an t-airgiot-aisig a tha r'a phàigheadh air son cloinne, o aois aon bhliadhna gu ceithir bliadh'n déug. Tha pailteas làin aca-san r'a fhaotuinn mar an céudna, a thuille air cuig acraichean fearainn an t-aon. 'N uair a ruigeas na h-eilthirich, tha luchd-gnothaich a' Chomuinn a' deanamh ullamh gus gach nì tha feumail a dheanamh air an son. Tha àitean tàimh freagarrach air an ullachadh dhoibh far am feud iad a' cheud mhios a chur seachad gun mhàl no cis.

Tha tuarasail ro àrd aig luchd-ceaird ann an *Natal*. Thainig eunntas o cheann ghoirid mu dheich 's tri fishead eilthireach a chaidh a mach 's an t-samhradh a chaidh; agus tha e air a ràdh gu'n robh saoir-gheala a' faotuinn o sheachd gu deich tasdain 's an latha; saoir-bhàtan deich tasdain; saoir-mhuillean ochd tasdain; treabhaichean deich puinnd fhishead Shasunnach 's a' bhliadhna; boirionnaich no searbhan tan tighe cuig puinnd fhishead Shasunnach.

Tha'n Comunn so 'cur air falbh soitheach gach mìos. Air an deicheamh là fishead de'n mhios a chaidh seachad dh'fhàg bàrc eireachdail d'an ainm an "Ina" Cluaith, le ochd déug 'us cuig fishead eilthireach air bòrd. Na'n giùlaineadh an soitheach tuille tha e air a ràdh gu'm b' f'furasd' am faotuinn. A chum gach cothrom a thoirt dhoibhsan le 'miann dol do'n chearn ud tha soitheach eile ri seòladh á Cluaidh 'an tìne ghoirid. Neach air bith le m' miann fiosrachadh is mine fhaotuinn mu *Natal* na thug sinne seachad, gheibh iad e o Fhearr-gnothaich a' Chomuinn, Mr Robert Beveridge, 8 P.ince's Square, Glasgow.

VII.

GNATH-FHOCAIL.

Dean do ghearan ri fear gun iochd 'us their e "Tha thu boehd."
Dh' aithnich mi gur meann a bheireadh a' ghabhar.
Dà thrian buidheann baranda.

Dheanadh tu teaghair de ròineig.

Dean do gharadh far an d' rinn thu t-fluarach.

"Dheanadh sin e," mar a thuirt an cù mu'n uachdar.

Diù na comhairle 'toirt far nach gabhar i.

"Dheanadh e rud-eigin do dh'aon ach 's beag a' chuid dithis e," mar a thuirt Alasdair Mòr mu'n t-saoghal."

Dean cnuasachd 's an t-samhradh a ni 's a' gheamhradh do gharadh.

Dean maith 'an aghaidh an uile.

Dheanadh tu caounag ri d' dhà lurgain.

Druididh gach eun ri 'ealtainn.

Deoch mhòr do Bhrian 's b'e sin a mhiann.

Deireadh an latha 's maith na h-eòlaich.

E

Eisd ri gaoith nam beann gus an traoigh na h-uisgeachan.

Earbs' à claidheamh briste.

Eadar a làmh 's a thaobh .

Eadar am bogha 's an t-sreang,

Eug 'us imrich a chlaoidheas tigheadar,

Eadar leòir 'us eatorras.

Eadar an long nodha 's an seann rudha.

Ealaidh gun rath.

Earrach fad' air chùl Caisg.

F

Far nach ionmbuinn duine 's ann is 'usa éigneachadh.

Fear urrad riuni ag iarraidh fuigheall orm.

Faochadh gille 'ghobhain, o na h-ùird gus na builg.

Fear an ioma mhòir 's e is binne glòir.

Faodaidh duine 'chuid ithe gun a chluasan a shalachao.

Fhuair e car troimh 'n deathaich.

Fad o'n t-sùil, fad o'n chridhe.

Feuch an laogh blàr buidhe dhomh 's na feuch a chuid domh,

Fannan de ghaoth an ear leannan an t-sealgair.

Fear na foille 'n lochdar.

Fhuair thu fios an eagail.

Far am bi geòidh bidh iseanan.

Fear na bò féin 's a' pholl an toiseach.

Far an luidh neach 's ann a dh' éireas e.

Far nach bi na coin cha leigear iad.

Faodaidh gnothach an rìgh tighlin an rathad a' bhaigeir.

Faodaidh an cat amhare air an rìgh.

Far nach bi na mic-uehd, cha bhi na fir-fheachd.

Feumaidh fear nan cuaran éiridh uair roimh fhear nam bròg.

Fuilingidh gach crèutair a bhi gu maith ach mac an duine.

Fial'achd do n fhògarach, 's enàmhan briste do'n éucorach.

Fanaidh duine sona ri sith, ach bheir duine dona dui-leum.

VIII.

N A I G H E A C H D A N.

EOGHAN SAIGHDEAR AGUS AM MAIGHSTIR-SGOIL'.

Eoghan. Fàilt' oirbh. Thainig mise g' ar ceasnachadh mar is àbhaist. Feuch am bi sibh co maith agus tachdain eile thort air mo shoilleireachadh anns na gnothaichean mòra 'tha dol air an aghaidh 's gach cèarna. Tha na h-oidhcheachan a nis ro fhada, agus is oircheas dhuibh ni-eigin innseadh dhomh a ghleidheas seanachas rium féin 's ris a' chailllich 'n uair a bhios sinn an sud 'nar dà dhòraman taobh na gríosaich.

Maighstir-Sgoil. Ciod 'so a's mò 'tha 'eur a chùram ort an tràs' Eoghain? C' àit an tòisich sinn an diugh?

E. Cha tig dhomhsa bhi moiteil 'n uair a tha mi ris a' bheid, agus tha mi car coingeis ciod a' chearn aig an tòisich sibh. Bheir sibh sgéul soilleir, brighmhor mu àit air bith air an dean sibh iomradh. Ach nam b'e ur toil e bu ghlé mhaith leam a chluinn-tinn eia mar 'tha dol do'n Phàpa. An do thill e ris an t-seann làr-aich f hathasd?

M. Cha do thill fhad 's is fhios dhomh; ach bha sàr-fhiuthair aige féin 's aig a chàirdean gu 'n tilleadh e do'n Ròimh mu'n bhliadhñ ùir; agus cha'n eil e éu coltach gu'm feud e bhi air sin a dheanamh ged nach cuala mis' e fathasd.

E. Nach iongantach an obair, 's an iomairt a tha orra. C'arson nach falbh e, no nach fuirich e? Cha'n eil fhios agam f'héin dé an fire-faire 'tha orra. Dh'fheudadh e dol a cheann eile an t-saoghal 's a bhi air ais o'n a thòisich e air bruidhinn mu'n till-eadh sin do'n Ròimh.

M. Tha iomad snuim r'a fuasgladh, 's iomad té r'a ceangal—iomad gnothach ciogailteach r'a shocrachadh eadar e féin 's na Frangaich m'am bheil féum dha tilleadh.

E. Theaganmh gu'm bheil. Ach innseibh so dhomh. Am bheil na Frangaich air atharrachadh á thoirt air laghannan 's air reachdhan an dùthcha, no'm bheil a h-uile gnothach ri bhi air an t-seann rian—so làn ùghdarras a' Phàpa féin?

M. 'Se'n latha a dhearbas. Tha iomradh air gu'm bheil cùisean ri bhi nas fearr—gu bheil tuille cumbachd r'a thoirt do'n t-sluagh ann an nithean aimsireil; ach cha'n eil féum a' bheag a rádh gus am faic sinn. Agus nu nithean spioradail cha'n urrainn na Frangaich no daoin' eile 'n cur ceart gus an tig an sluagh féin gu tuigse, 's gu soillse. Cha'n eil teaganmh air bith nach bi beag-an tuille saorsa aig an t-sluagh na bha aca. Ach cha'n fhaic mi gur h-ann le toil a' Phàpa; agus cha'n eil a' bheag de thoradh maith air bith r'a fhaicinn fathasd o thuras nam Frangach, d'am bu chòir gu cinnteach ealladh ghabhail ri muinntir na Ròimhe mar a rinn daoin' eile riutha féin.

E. Leigeamaid dhoibh an tràs matà; agus féuch an innis sibh dhomh eia mar a tha cuisean a' dol ann an *Hungary*?

M. Tha mar nach ole do na daoine cumauta, agus dhoibhsan a strìochd 'na thràth; ach gu bochd, bròuach dhoibhsan a sheas a mach tuille is fada; agus dhoibhsan a tha uaibhreach, cumhachdach, no cliùiteach. Rinn muinntir *Austria* gu ro chruaidh-chridheach ri mòran diubh so. Chuir iad mòran de na daoin a b'ainm-eile 's an dùthaich gu bàs tàmailteach, cràiteach, 'g an crochadh mar nihortairean. Chuir iad mòran eile 'am priosan as nach 'eil gealladh aca faghuinn ré am beatha, agus chuir iad ùmhladh co trom air seadhain eile 's nach 'eil aca na għleidheas am biadh riutha féin, no r'an teaghlaich. Thug e gaor feadh na Roinn-Eòrpa gu léir mar a rinn iad; 's cha'n 'eil teagamh air bith nach fadaidh e fuath, 'us gamħlas 'an eridheachan nan *Hungarianach* o'n tig toradh searbh là-eigin fhathasd.

E. Tha sin uile glé chruaidh gu dearbh; ach nach iad na *Hungarianach* fhéin a thòisich air an iorġuill? agus 'n uair a chaidh a' chùis 'n an aghaidh cha'n fhaic mi nach ion dhoibh direach cur a suas leis a' chuibhrinn a gheibh iad. Cha'n 'eil mi air son ar-a-mach agus cogadh a bhi air a thogail ann an dùthaich, 's cha doichioll mi deadh fhàsgadh dhoibhsan a tha 'bualadh a' chéud bhuelle.

M. 'S iad féin gun teagamh a thòisich air an stréupaid; 's cha'n 'eil mis ag radh gu'n robh iad ceart ann an tòiseachduinn. Dh-fhéumadh e tuille èolais na tha agamsa air eachdraidh na dà dhùthchea, 's air gach connsachadh sean 'us ùr a bha eatorra gu breith shoilleir a thoirt air a' chùis. Ach abair gu'n robh iad 'am mearachd. Bha e neo-fhiachail—bha e eruaidh-chridheach, agus gràineil do muinntir *Austria*, 'n uair a fhuair iad a' chuid a b'f hearr dol a pheanasachadh, s a phianadh air dhòigh co fulteach 's a tha iad a' deanamh. Bha e ro għräineil dol a chrochadh dhaoine fiachail, fogħainteach, urramach nach d'rinn eron ach airm a thogail 'an aobhair au dùthchea féin—dol a sgiùrsadh *mhnathan-uaisle* air son gu'n d'rinn iad còmhnhadh ri'm fir, 's ri'm mic féin; agus cha'n 'eil teagamh agam nach tionndaidh a' chùis a mach co amaideach 'sa tha i cruaidh-chridheach. Cha'n e sud an dòigh air sluagh lioumhorr, beachdail, gaisgeil a thàladh ri smachd *Austria*. Nach fad air atharrach a rinn muinntir Bhreat-uinn ris na h-Eirionnaich an uraiddh?

E. Stadaibh! stadaibh! ma's e ur toil e. Cha'n abair mi smid 'n am fàbhar ma bha iad a' sgiùrsadh nam mnathan-uaisle, no boirionnaich air bith. Bha sin mosach, nàrach. Coma leam tuille an fheadhain aig an robh làmh air bith 's a ghnothach sin. Nach bu nàdurra, 's nach bu dleasnach do na crétairean gach cuideachadh a b'urrainn dhoibh a dheanamh le'm ful 's le'm feòil féin. Ubh! ubh! na'n deantadh peanas idir orra 's ann air son iad a dheanadh air atharrach a bu chòir coire faghuinn dhoibh. Fàgamaid iad; agus eia mar a tha gnothaichean an cèarnan eile de'n t-saoghal?

M. Tha sgéul agam dhuit nach 'eil ro thaitneach air aít a bhuineas do Bhreatunn agus iun fhéin, far am bheil mòran iomairt 'us aimhreit aig a' cheart àm.

E. Fhéudail! fhéudail! An tig clos air an t-saoghal idir? C'ait a bheil so? An iad na daoine fiadhaich ud 's an àird an Ear, leis an ainm bheag, shleamhain air nach urrainn mi greim a ghleidheil a rinn na h-urrad chòmhraig o cheann bliadhna no dhà a th'air tarruing a mach a rithis?

M. Na Sikhs. Cha'n iad. Tha iad sin air an closnachadh gu maith aig an àm; ach 's iad muinntir a' *Chip*, mar is minic a chuala mi na Gàedheil ag ràdh ris—an *Cape of Good Hope* ann an *Africa*.

E. A ghráidh nam fear! Nach ann agam a tha'n deadh chuimhn' air—nach robh mi m'a ghlacadh o na Dùitsich, an uair a bha *Baird us Beresford* air ar ceann. Na ceòsanaich leathann, chlárach na Dùitsich 's ann orm—

M. Stad, stad Eoghain: cha'n 'eil mis' ag iarraidh an t-seann sgeòil mu ghlacadh a' *Chip*. Cuimhnich gur h-ann a tha thusa a' farraid dé a tha 'dol air aghaidh ann an trás'—agus so e; gu sgéul goirid a dheanamh air. Tha fhios agad gu'm bheil na droch dhaoine sin a tha ciontach 'an goid, s an spùineadh, 's an ioma cron de'n t-seòrsa sin air an cur as an rioghachd, 's air an gleidheil mar phriosanaich, agus aig obair 'us saothair an cèarnaibh cén a bhuineas do Bhreatunn: agus so, an dà chuid gu'm peanasachadh ages gu'n ath-leasachadh, ma ghabhas e deanamh.

E. Tha fios agam gu'm bheil na béisdean sin air an cur do *Bhotani Bay*; agus gu dearbh their mi nach b' oil leam ged a bhiodh beagan tuille air an cur ann. Tha h-aon no dhà a's aithne dhomh mu'n abrainn, na'm b' fheairrd iadsan ac' iad nach bu mhisde sinne uainn iad. Ach nach 'eil *Botani* fad' o'n *Cheap*?

M. Tha fada gu ledir gus an fhear a's faide làmh a ghleidheil o ruigheachd air. Ach tha muinntir *Australia* agus luchd-comh-airle na Bàn-righinn mar an ceudna a' smaoineachadh gu bheil tuille 's a' chòir de na ciontaich ud ('convicts') ann am *Botany Bay*, 's anns na cearnachan mu'n cuairt; agus dh'aontaich iad buidheann dhiubh a chur do'n *Cheap*. Rainig làn soithich dhiubh ach cha b'e 'n fhlàithe chridheil a fhuair iad. Ghabh muinntir *Chape-Town* boilidh 'us bàinidh. Chaidh iad ann an co-bhoinn r'a chéile nach leigeadh iad cas air tir dhiubh sud am feasd: a thuille air a sin nach leigeadh iad aona ghéarradh bìdh a chòir an t-soithich air an robh iad; 's nach deanadh iad reic, no ceannach ri duin' air bith a bha air son nan ciontach a shocrachadh anns an dùthaich. Cha reiceadh iad biadh no nì eile ri Uachdaran na dùthcha e féin—*Sir Harry Smith*—no ri aon a bhuineadh dha, gus an òrduicheadh e an soitheach air falbh o'n còrsachan gu léir; agus tha gnothaichean anns an staid so fathasd fhad agus is fhios domh.

E. Ach ghabh iad an deadh dhòigh eo dhiùbh air muinntir an

t-soithich agus an t-Uachdaran a thoirt thuige. Gleidheadh iad am biadb uatha 's cha'n eil eagal nach teid an latha leò. Cha'n aithne dhomh fear-closnaichidh a's fearr na'n t-acras.—Ach nach fuathasach leibhse gu'n biodh urrad othail, 'us iorghuill, 'us chosdais air a dheanadh le'r rioghachd mu ghràisg mhèirleach 'us bhana-mhèirleach mar sud. Na sruthairean bradaich: cha chosdainn-sa mòran, 'n uair a dh'fhòghnadh dhoibh taod cainbe, an rud a choisinn iad. Na ragairean; nam biodh iad aon latha aig an t-seana *Chommandair* aguinne chuireadh deannag luaidhe 's fhudair seachad gach othail 'us dragh mu'n déigh.

M. Mo näire Eoghain! Is ana-cneasda, agus ro ana-criosduidh a' chainnt sin. Bu ro chruaidh an gnothach gach créutair truagh, seacharanach a tha 'briseadh reachd Dhé, agus dhaoine a ghrad iomain gu siorruitheachd 's an doigh sin. Tha Dia fad fhulangach ruinne, 's bu chòir dhuinne bhi mar sin r'a chéile. Agus is nì ro chliùiteach do'r rioghachd gu'm bheil i a' deanamh urrad air son chiontach mar sud a thoirt gu h-aithreachas, 'us gu gnàthachadh maith. Tha do bheachd-sa gun teagamh ro fhuitteach, borb.

E. Tha mòran de'n flìrinne agaibh air chinnt. Ach 'na dhéigh sin uile tha 'mhèirle ro shearbh, agus duilich cur suas leatha. Agus tha mise 'g innseadh dhuibh gu bheil a' chuis a' dol thar na cailee buileach anns a' chearna so fhein. Cha'n eil mi 'g ràdh diog mu muinntir nan caorach, 's nan gabhalaisean. Biodh iad a' cur gleidheadh, no tòrachd air na tréudan mar a thogras iad. Ach nach glé shearbh do dhuine bochd mar a tha mise, an déigh dha a bhi aig dragh 'us saothair a' cur crioman gàraidh an òrdugh nach fhàgar *Tùirneip* no *Curran* aige gun ghoid. Cha'n e sin uile; ma dh'fhàgas mi ball àsuinn a mach 's an oidhche cha ruig mi leas sealtuinn air a shon 's a' mhaduinn: agus nach do ghoid iad bhàrr an spàrdain 'an ceann shios an tighe agam a' chearc a bha 'breith an uibhe dhomhl. Agus gnothach a's gràineile na sin uile —rud nach eudas 'am measg dhaoine neasda riamh—nach do ghoid iad iarruinn na *seisirich* air an duine chòir so shuas aig a' Chaol! Tha mise 'g ràdh ruibh gu'm féumar na mèirlich a chur 'an *Ceap* air chor-eigin, agus feuchainn riutha nas cruaidhe na thàtar a' deanamh. Ach cia mar a chriochnaicheas an iorghuill a bha sibh ag ràdh?

M. 'S usa sin fharaid n'a fhreagairt; ach tha e coltach gu leòir gu'n euir luchd-sdiùraidh na rioghachd do chearn air chor-eigin eile iad.

E. Tha mi 'n dòchas gu'n gléidh iad astar-latha uainn' iad cò dbiùbh. Ach a nis, dé tha 'dol air aghaidh 's an rioghachd ag-uinn féin?

M. Is ioma sin. Ach tha aon nì a's ion a ghleidheil air chuimhne le bròn 's le irisleachd; 's e sin gu'n do ehaochail *Ban-righinn Adelaide*—Banrach Righ Uilleam IV.—boirionnach a bha 'na b' urramaiche air son a cràbhaidh, 's a maitheis, na bha i air son a

h-àrd inbhe—boirionnach air leth air son seirc', iochd agus iris-leachd. Fhuaradh aon ni a mach mu déighinn o'n a chaochail i a tha 'dearbhadh a h-irisleachd; 's e sin iarrtas a dh' fhàg i sgrìobhta 'na déigh a thaobh an dòigh anns am bu mhiann leatha 'bhi air a h-adhlacadhb. "Tha mi 'faghail a' bhàis (deir ise) anns an uile irisleachd, lùn fhiosrach gu bheil sinn uile comh-ionnan ann an sealladh Dhé; agus air an aobhar sin tha mi 'g iarraidh gu'm bi mo chorp air a ghiùlan chum na h-uaighe gun othail, gun mhòr-chuis, agus gu'm bi an tiolacadhb air a dheanamh ri solus latha. Tha mi 'g dithneadh nach bi mo chorp air fhosgladh, no spòsraidh air a chur air; agus gu'm bi gach ni air a dheanamh co saor o dhìomhanais an t-saoghal, agus le co beag dragh 's is comasach." Thug Bàn-righinn Victoria fainear an t-Iarrtas so 'dheanmh co follaiseach 's a b urrainnear; nì 'tha nochdadh a tuigse 's a h-irisleachd-se mar an ceudna.

E. Tha ise a dh'fhalbh 'na chall do'n bheò, gun teagamh; ach 's cinnteach mi gu'm bheil e 'na bhuannachd dh'i féin. Cha b'ann a mhuinnitir na dùthcha so i—am b' ann?

M. B' ann a mhuinnitir na Gearmailt i—nighin aoin de na Diúcan a tha lion-mhor an sin. *Saxe Meiningen* a tha air oigh-reachd a tighe. Ach féumaidh mi stad Eòghain. Tha mòran ùine o na thoisich sinn air a chòmhchradh so, agus tha gnothaichean eile agam ri sealtuinn as an déigh.

E. 'S cinnteach gu bheil; agus 's mòr mo chomain duibh air son urrad d'ur seanachas a thoirt dòmhса. Ach aon fhocal, ma 's e ur toil e. Cia mar a tha ceird 'us cosnadh feadh na rioghachd?

M. Tha iad 'an eatorras: chunnacas na b'fhearr iad, ach is minic a bha iad mòran na bu mheasa. Tha *farraid* mhaith air cosnadh 's an taobh-deas; agus tha 'mhin a' sior thuiteam 'am pris. Tha min mhaith choirce r'a faghuiun 'an Glascho air son aon tas-dan déug am bolla.

E. Tha coltach nach b'fhearr 'an nasgaidh i! Cruaidh 's mar a tha 'n saoghal gleidhidh a' pheighinn a tha agamsa 's an latha o m' dheadh bhana-mhaighsir a' Bhàn-righinn am bounach rium fhein 's ris an t-seana-mhnaoi co dbliubh. Slàn leibh—slàn leibh, agus anabarr taing.

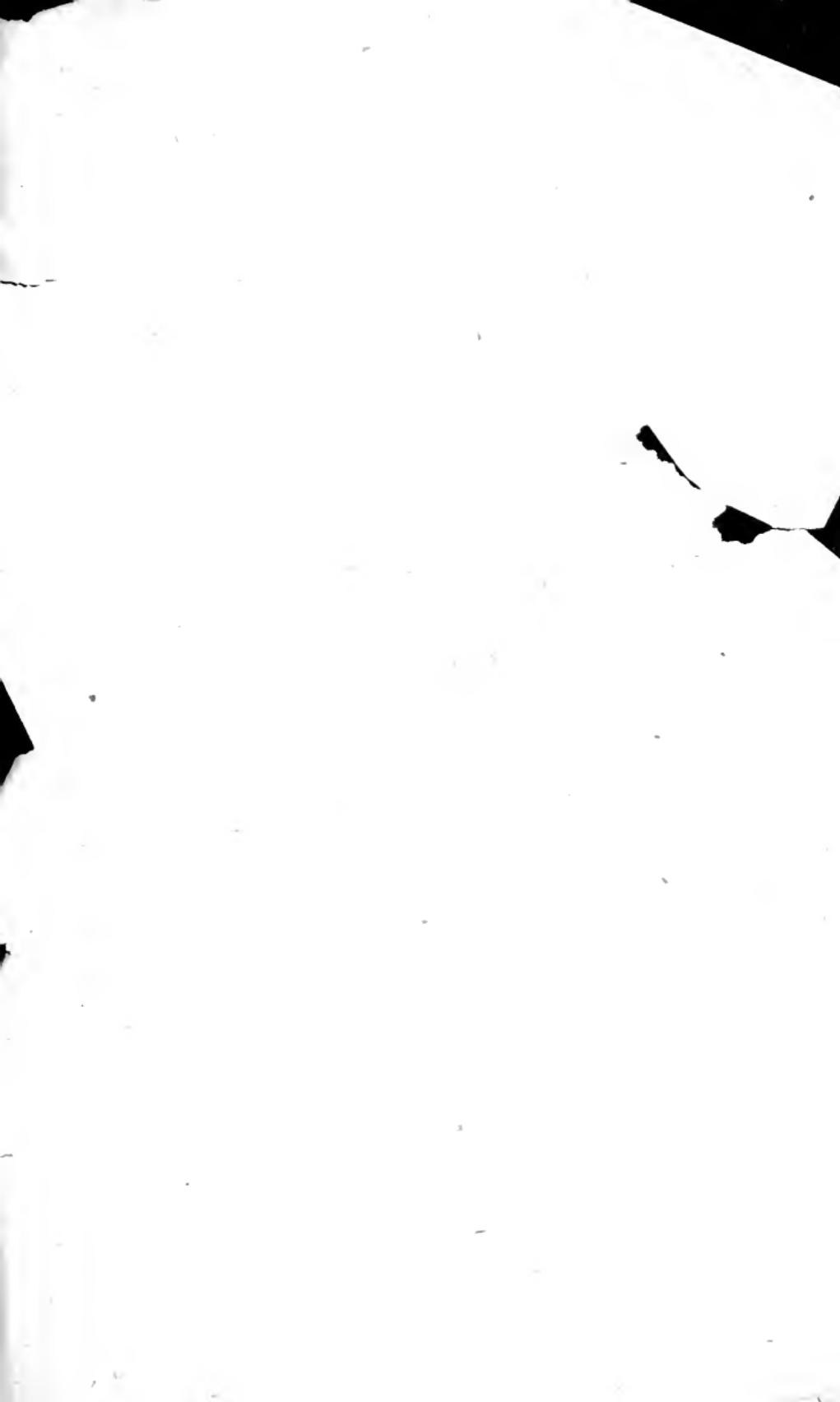
N. B. All communications in future to be addressd to PATON & RITCHIE, 3, Hanover street, Edinburgh. Those Subscribers in arrears are requested to remit to the Publishers without delay.

Published by PATON & RITCHIE, 3 Hanover Street, Edinburgh.

AGENTS:—Thomas Murray, Argyle Street, Glasgow. Charles Paton, Perth. Lewis Smith, Aberdeen. James Smith, Inverness. J. Allen, Elgin. D. Cameron, Aberfeldy. D. Mackenzie, Nairn.

Printed by WILLIAM GILCHRIST, 145 Argyle Street, Glasgow.

δ^{α}